

JTI

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICINr. **40** (578)

Miercuri, 13 noiembrie, 2002

De curând, la un colocviu desfășurat la Câmpina, domnul Florin Rotaru, secretar de stat la Ministerul Culturii, aprecia că revistele care primesc subvenții de la minister sunt prea multe, circa 90 - 100 și vorbea de o reducere a numărului acestora în anul viitor. Corect, mi-am zis auzindu-l, iată o vedere limpede a situației și o măsură judicioasă, era cazul să se opereze o selecție riguroasă a subvențiilor după însemnătatea, după valoarea publicațiilor. Numai că domnul secretar de stat avea în vedere revistele editate de Uniunea Scriitorilor, ele să fie eliminate de la subvenția de stat pe motiv că sunt dublu finanțate, supra-finanțate. Îl asigur cu toată considerația pe domnul Florin Rotaru că lucrurile nu stau așa: nici vorbă de exces de finanțare.

gabriel chifu

profil

iustin
panța

pag 7

opinii

Un precursor
al revoltei lirice

emil manu

reacții

Cine nu dorește o bună
comunicare în limba română?

tatiana slama-cazacu

pag 22

*Viața vrea să ne părăsească sau noi vrem
ă părăsim viața...*

*... nimic nu este mai presus decât să îm-
vrățișezi pe cineva pe care-l credeai definitiv
vierdut. Acela poți fi chiar tu. Vreau ca
noartea mea să însemne ceva și de aceea îmi
loresc să dea prilej de suferință, dar și de
ucurie. Sunt și nu sunt fericit. Iți mul-
umesc, Doamne.*

Noaptea păsărilor

Primul Crăciun fără Laurențiu

În Noaptea Nașterii vorbesc
întâia oară cu morții
Coaja poemului cade pe masa de scris
Grădina ca o iarnă secretă
Adăpostește fluturile cu aripi de sunete

Frumos colier pe gâtul subțire
Al Ieronimei cu semne și mesagii
Prin inima tăiată trec magii
Zboară păsările negre răzbunătoare

Alte păsări albe cutreieră cerul
Lama pufoasă taie steaua singurătății
Din miezul cuvântului picură sânge
Prelins ca o lacrimă pe obrazul
ferestrei închise

Cuibul, lutul, vreascuri și măceșe
Suma morții pe luciul draniței verzi
Din pâlparea focului de vânt
În Noaptea păsărilor te-ai desprins
de pământ

E teritoriu alb, nu invadează omătul
Stăm friguroși pe o laiță de scândură
Citim în carte ce mai spune profetul
Prin Rona o casă
Colindă singură

Vorbele lumii

A început să vorbească lumea
Cu limba ei putredă, vâscoasă
A început să se mire lumea
De apa curată din vase

Pe la răscruci adastă vrăjitoarea
Ieșită din coaja unui blestem
Aprinde pustiul, seacă marea
Și cerul coboară pe crucea de lemn

Printre solstiții tot vorba crudă
Lămpașe și ochi de vipere moarte
Arunc peste lume mantaua udă
Să nu se topească cuvântul din carte

Încolo aceeași lume vorbește
În limbi străine, despărțitoare
Iubito mă ascund în tine
Ca umbra pe apa tremurătoare

Cine mai poate stinge cărbunii
Și vorbele lumii?

Melancolia sihastrului

El n-a iubit
Decât lumina pură
Și raza-ncovoiată din destin
Sub mușchi lumina ca o aventură
Îmbrățișează darul sfânt de la natură
Pasul lui Iov pierdut în bățatură
Cuvântul de pe cruce ca un spin.

El a urcat
Pe drumuri lungi de seară
Ca întruparea lacrimii de zeu
Din chin făcut-a aspră piramidă
Trofeul tragic de semiramidă
Lucea străin întunecat mereu.

Trecătoare miracole

Mângâiat de cruzimea luminii
Ți-am întins mâna peste obstacole
Cu legea mărarului

gheorghe pârja

În umbra cerului
Te-am obișnuit cu beția zborului
Cu trecătoare miracole

Te-am învelit în noaptea de papyrus
Erai memoria albă în oglindă
Odaia părăsită
Cu păianjeni
Singurătatea țipa ca o pasăre obosită
Absența ta ca un cuțit în grindă

Întunericul pur ca transpirația orelor
Adorm cu ochii deschiși în brațele reci
S-a inventat o monedă
Cu o singură față
Și o țară fără de legi

Lumina surâde ironic în perdele
Acele decapitează gămălia
Aerul bizanțului intră pe ușă
A început bătaia
Dintre floarea de crin și neagra păpușă

M-am exilat într-un lan de porumb
Ca într-o matrice ursuză
Doar tu cu ochii cei mari

Băteai drumul abstract
Și ai rămas singura mea călăuză.

Efemerul dans

Nu e nimeni. E pustiul în jur
Crapă țeasta lumii obosită
Cade piatră peste locul pur
Crește liniștea ca o ursită

Scara abisală o cobor
Zi și noapte mă frământ ca norii
Trupul artei pus pe tăietor
E salvat de fulgerele florii

Nu-i totuna cui te-nchini în noapte
Umbrei ori trupului ce poartă vina
Poți s-ajungi în lumea de departe
Unde prinde fluturi Ieronima

Ori limpezește severe sintaxe
Într-un oraș cu scribi din paradis
În așteptarea unei alte axe
Din aventura unui rol promis

Nu e nimeni. Se aprinde cerul
Lumea ține sufletul în pară
Ieronima joacă efemerul
Dans. Umbra poate să dispară.

Privirea și noaptea

Privirea care ucide
Flamura poemului
Are un ochi negru cheltuit pe un semn
Poate e chiar viața, copacul prăpastiei
Ce nu mai răsună în borta severă

O fi gura păsării ce suferă de cântec
Întoarcerea corabiei pe mare
Ori umbra ta călcată
în praful cuvintelor
Unde diavolul prinde nori din
fraze trunchiate

Cuvintele îmi țin loc de somn
Ard în locul lumânării
Privirea ucide flamura poemului
Sărutul este trufaș
Ca mângâierea sfârșitului

Deocamdată să bem otrava dulce
Încet cu pipeta memoriei
Pasărea zboară liberă pe cer
Prin văi răsună un cântec sever

Privirea oarbă
Și noaptea
Ucid flamura poemului

**cristian george
brebenel**

Guvernământul General al Genezei

impuse de factorii influenți ai ministerului, căzut într-o stare de colaboraționism notoriu, în timp ce aprozii, ca niște ciocli, solfegiau lungile liste ale inculpaților, acuzaților și martorilor. Constelația de becuri, atârnată de plafon în chip de candelabru, cernea, în fiecare din aceste săli, o lumină lăncedă împrumutată de la generatoarele ce mobilau undeva subsolul, astupând cu zarva lor vaietul arestaților.

În aula centrală, vântul pătrunse brusc pe sub ușile masive de bronz, umflându-le ca pe niște drapele ale religiei republicane, de asemenea prin istoricele găuri făcute de corbii flămânzi ai Comunei în fructele vitraliilor, unduiesc amenințător faldurile negre ale robelor, dând magistraților un aer auster și înfricoșător, le clătină perucile, suflându-le obraznic pudra abundentă, sfășie muselina și catifelele englezești cucoanelor venite într-un acces de mondenitate, plasat în stricta vecinătate a bărfei, smulgându-le bijuteriile, penele din evantaie, rujul de pe buze, genele artificiale, stârnind murmure unanime, ce dracu de vânt mai e ăsta? apocalipsa oare? cum de i-a fost permis accesul în imperiul sacrosanct al Justiției? cum de și-a făcut loc în liniștea și calmul cu care ministerul republican al Justiției împarte dreptatea? iar D., trezit din visare de geamătul lui aspru și sărat, nu mai știa ce să creadă, e oare un vânt barbar insensibil la realizările suprastructurii republicane pe tărâm moral sau eonul lui vagabond cu miros pontic în pletele-i barice, pe care nu-l mai recunoștea și care, poate, plictisit de solitudine, îl caută nervos, cum îi e în obicei? Vântul continua să bată nemilos oprind procesele cuprinse pe rol, zângănind lanțurile criminalilor aduși în fața instanței, smulgând puștile jandarmilor de serviciu cu riscul unei revolte a ocnașilor ce prinseseră a se foi, literele din mașinile de scris ale secretarelor ce întocmeau procesele verbale, chiar președintele cu greu mai reușea să țină în mână ciocanul de argint și pe nas ochelarii firavi, dând ordin să se închidă dracu' o dată Justiția, că a îmbătrânit tot împărțind dreptatea, umplând pușcăriile cu borfași, ocnele cu criminali, spitalele cu deținuți politici și banca națională cu milioane de franci obținuți pe amenzile penale, să se închidă totul, căci altfel o să înnebunim cu toții, doamnelor și domnilor, o să acumulăm atâta reumatism în această criptă, încât nici o doctorie nu ne va putea salva. Dar vocea mi se pierdu în vârtejul turbioanelor. Până și câinii erau dezorientați, alergând spre luncile murale pictate în culorile patriotice ale primului drapel republican, lovindu-se cu capul de litiera reginei din Saaba, de tronul lui Solomon, care tocmai se pregătea cu sabia să facă un act justițiar, de granitul coloanei lui Hammurabi și de pintenii lui Napoleon încremenit în lectura Codului Civil. D. nu se simțea deloc în largul lui, ca atunci când își simțea eonul pe aproape. Se lămurii în curând că nu era buclucașul cu pricina și un prăpădit de vânt mediteranean cu ifose tropicale, ce făcea ravagii în zona istorică a celor trei continente, dizolvase în el Mediterana, o parte din Sahara, o parte din insulele Canare, din Malta și Sicilia fascistă și se hotărîse să lovească civilizația unei Europe

pașnice, fraterne întru politica lui Ribbentrop. Dar, o dată cu acest lest geografic, vântul smulsesse lumina nordului african, târând-o în valuri printre deciziile Curții cu Juri, printre ordonanțele Curții de Apel. Doamne! o să smulgă soarele de pe cer și o să-l trântescă în justiția Republicii făcând lumină în lucruri care nu privesc decât Guvernul de la Vichi, urla președintele dând ordin verbal (căci de scris nici nu mai putea fi vorba în turbioanele cu dosare, stilouri mont-blanc, peruci și fundițe), să se ia, domnilor, o decizie acolo la meteorologie, oprîți furtuna măcar atâta timp cât să putem termina procesele pe rol intentate trădătorilor Republicii, patrioților și evreilor, dar răspunsul, venit prin telefon, paradoxal, în timp util, dăde o sentință severă, nu se poate, ce vreți domni justițiar? să cadă pe noi Sahara cu toată seceta și tot nisipul și compromițându-ne viile din Bretagnia și livezile din Normandia, compromițând, în ultimă instanță, contractele cu Führerul și victorioasa sa armată aliată, să cadă pe noi Mediterana și insulele Canare, să ne inunde valorile și tot patrimoniul din Valea Loarei și grănele din Auverge, să avarieze mortal Republica întemeiată cu atâtea sacrificii? Să-l lăsăm pe nebunul ăsta de vânt să le care măcar până spre Alsacia și Lorena, pe care, oricum, le-am pierdut, dacă nu chiar peste Germania, poate le mai avariază din industria de război și scapă aliații de uriașele cheltuieli deferite armeei secrete.

Dar acest paragraf era ultrasecret (cifrat sonor pe ultimele tipuri de aparate morse, încât urechile profane îl percepeau sub forma unui încântător ciripit de privighetoare), poate chiar De Gaulle, în colonii, convinsese șamanii africani să pornească viforul ăsta saharian în vederea asedierii Europei național-socialiste, căci D. presimțea; după vânt va urma un bombardament puternic, nu puteau aliații rata o astfel de ocazie în criza actuală de combustibil, trebuiau ei, cumva, să-și trimită pe ultimele lui zvâcniri escadrilele africane păstorite de Montgomery, ruginitile escadrile africane împotmolite în eternitatea nisipurilor, pline cu bombe, dar fără strop de benzină, amăgite și furajate cu vânturile găsite din belșug prin aceste pustietăți toride, și parcă le simțea sosirea entuziastă, camuflate prin cer, din plin, de dunele furate Saharei, indestructibile și intangibile artileriei antiaeriene, căreia vântul îi smulgea obuzele aproape în unghi drept, aruncându-le împreună cu cele inamice peste catedralele gotice, peste castelele romanice și palatele baroce, peste toate monumentele vii și moarte ale statului. Trebuie dați în judecată, domnilor! O să nenorocească Republica, ne devastează sistematizarea istorică. Ce tragedie! Ne ucid eroii protejați superficial de către armata de ocupație germană, deh, teutonii ăștia au avut un complex cultural întotdeauna, Doamne, ce cataclism! Orice e de înțeles să dispară, mai puțin istoria, fără ea, Republica nu face două parale, o șleahță de colaboraționiști cu rahatul la cur de frică. Dar istoria?! Istorie totuși, domnilor și doamnelor, dumneavoastră, care veniți să vă adăpați de la izvorul nesecat al justiției republicane trebuie să înțelegeți acest fapt. Am salvat-o de Puterile Centrale și de na-

Covorul cenușiu al bulevardului, încărcat în ochiurile lui de granit cenușiu cu respirația motorizată, carbonică, a limuzinelor nervoase ce-și poartă nichelatele haine de gală prin centrul istoric al metropolei, se oprește brusc și oarecum temător în fața pădurii de coloane ce susțin, transportate de ploile primăverii, greoaiele frontoane clasice în piatra cărora, sub forma unor impecabile basoreliefuri, patriarhii latinătății pun bazele dreptului roman, scene moralizatoare sub care se pot citi maximele optimiste ale cugetării romane în domeniu ca: *salus populi suprema lex est* (salvarea poporului să fie legea supremă)

cerneală proaspătă

sau *legum servi sumus et liberi esse posimus* (suntem sclavii legilor, pentru ca să putem fi liberi). Sprijinite de scoarța lor elegantă din marmoră albă mediteraneană, colcăie triburile de procesomani cronici alături de mulți alții: bancheri fraudăți sau cercetați de Parchet pentru uriașe evaziuni fiscale, politicieni acuzați de trădare, luare de mită sau trafic de influență, aristocrați scăpătați în căutarea unor noi ecosisteme parazite generate de speculă, schilozii nenumăraților războaie purtate pentru prosperitatea republicii, ce speră a-și căpăta sau suplimenta drepturile, ofnani ai republicii, batalioane de gardă surmenate, agresive, și companii de jandarmi obosiți, delincvenți travestiți în onești cetățeni, cerșetori cu aer intelectual și chiar prostituate elegante în căutarea clienților grași din sistemul corupt al justiției. D. se arată cuprins de o emoție crescândă în fața acestei catedrale a adevărului etern și dreptății eterne, pășind sfios prin adunătura isterică ce umplea, ca un mucegai, treptele masive de piatră, se strecură ca un duh printre porțile uriașe de bronz, lăsându-se purtat de instinctul lui levantin prin tot acest labirint magnific ieșit din scara umană spre acele săli adiacente gigantului foaiier central, unde Republica împărțea, cu sârg și eficiență, dreptatea, tăind, cu baionetele batalionului de jandarmi aduși în scopuri strategice și cetățenești, această cuminecătură mirifică. Magistrații, sculptați în indiferență, ca niște păpuși plămădite din întunericul tablourilor lui Bosch, printre picioarele cărora se hărjoneau inexplicabil, revoltător, câțiva câini de rasă, populau imensa peșteră a dreptății ca niște stalactite decrepite și anoste ale puterii. Printre urechile lor clăpăuge, al căror auz nebănuț de fin era și urmarea unor exerciții speciale ordonate de barou, călătoreau în șoaptă deciziile

țional-socialiști, am împachetat-o în saci cu nisip și lozinci, trebuie s-o salvăm și de Aliați, totul trece, stimabililor, dar istoria rămâne, bună-rece, a noastră, o daruim copiilor prin manuale ce dracu domnilor! vrei să rămânem fără istorie? Credeți că toată viața copiii noștri o să mănânce pâsat din Transnistria și o să se spele cu săpun de jidani? Și președintele lovea furios cu pumnul în masă, cu bărbia chiar, căci vântul îi smulgea până și pumnii, ciocan nu mai avea demult, un adevărat patriot, așa magistrat îmi doresc pentru tribunalele populare din Valea Ierbii, suflete profunde pentru care istoria e mai mult decât o cuffureală naționalistă pierdută prin mitinguri, crucificată prin universități și risipită prin ideologii revizioniste, e mai mult decât gazetărie de duzină, istoria este sufletul unei națiuni, inima ei veșnic tânără, domnilor, fiindcă, în istorie, antichitatea e la ea acasă, încă umblă dezbrăcată prin muzee, iar renașterea încă se chinuie să nască genii în laboratoarele hermeneutice. Pesemne vântul ăsta nenorocit a început să ne smulgă istoria, s-o împrăștie pe câmpiile Elbei, prin văile Rurului și Rinului, prin pădurile Turingiei și Bavariei, e o certitudine, domnilor, istoria ne e smulsă fără doar și poate și nu văd de ce nu ar face-o dacă au luat și Sahara, Mediterana și Canarele, o să ne ia și nouă istoria, cum au luat Africii nisipurile și China, lumea asta nebună e în stare de orice, numai să facă liniște nu e în stare. Președintele nu mai știa ce să creadă, începu să bânțuiească o secretă alianță între național-socialiști și Aliați, ea poate chiar masonii sunt băgați în tot aluatul ăsta în scopul meschin de a săraci iremediabil Republica de istorie, domnilor, ăștia nu pot fi decât masonii, ei și numai ei au pervertit lumea ăă nu se mai știe care e inamic și care e aliat, ei și numai ei au făcut experimentul bolșevic, au distrus imperiul habsburgic, iar acum le dau nemților posibilitatea ca, printr-un fapt odios, să predea istoria Europei în cursul gimnazial ca și cum ar fi propria lor istorie, care țin când cu Reichul, încurajându-l în deschiderea celor două fronturi, când cu Stalin în agresiunea Finlandei, ce mai vor și americanii? de ce ne-am împrietenit, după sute de ani, cu englezii? nu se mai știe nimic, în fața lor orice prognoză istorică e mică, ăștia o să fure și timpul și-l vom închide într-o sinagogă, o să-ți ducă la Ierusalim, domnilor. sau la New-York, fiindcă tu una e, undeva tot o să-l ducă și-o să rămânem fără timp, fără filosofie în ultimă instanță, ca animalele.

Dar la auzul cuvântului „animale“, uraganul se potoli, parcă rușinat de subversiva lui colobare cu forțele răului, magmei umane ce popula abirintul nemărirămându-i decât să asculte ufnetul sec al pământurilor purtate în căderea, undeva, într-o lume îndepărtată, muzica suavă a corului ce-și recupera lumina, generând nefițești penumbre confundate de toți cu catastrofice eclipse universale, zgomotul mareelor perturbate, abandonau unor deșerturi spontane escadrilele de submarine lipsite instantaneu de orice camuflaj, căderea vertiginosă a stolurilor aliate în ograda Führerului, covoare neverosimile târcate cu punctele albe ale parașutiștilor, suflul istoriei mutilate, dar parțial recuperate, care se întorcea grăbită, ca un câine rănit, în ruștile neoclasice ale muzeelor, expunându-se din nou cu dezinvoltură istoricilor spre cercetare, iar D. nu-și mai putea reveni de uimire esizând puterea ontologică a justiției de a popoli până și conflictele meteorologice, de a reda olului geografia și subsolului geologia, precum Orfeu potolea cu vocea sa mitologică până și iarele sălbatice; ce îmbinare subtilă, a dracului subtilă, în cutiuța asta a lumii între meteorologie, istorie, justiție, război, ce mai, domnilor, lumea asta-i turbată, nu mai are cap și coadă, trebuie să intervină hotărât, până nu e prea târziu, justiția, și să pună totul la punct, să restaureze legile universale care s-au uzat, Kepler și Newton au fost ștersi de pe liste ca niște

învinși într-o campanie electorală, domnul Bohr și donmul Plank au stabilit alte legi, au justiția lor fizică proprie, ce să mai vorbim de ovreiiul ăsta, Einstein, care cu relativitatea lui, ne-a răpit orice posibilitate onestă de a avea pământul solid sub picioare, și, dacă nebunii ăștia expresioniști mai scot și arma secretă, se duce draculul totu, toată înțelepciunea în care, grăbită, s-a lenevit lumea în mai puțin de patru mii de ani; legea atracției universale, auzi ce bazaconie! când toți se sfășie precum câinii în călduri, de milenii se sfășie fără nici un profit, în ciuda faptului că lumea știe; la sfârșitul drumului îi așteaptă doar o groapă nenorocită spre care viermii își croiesc cale, acoperită în cel mai fericit caz, câteva zile, cu floricele.

Și toate părură a se întoarce în făgașul lor, președintele își potrivea roba ca unul care nu se lasă așa ușor intimidat de ieșirile unui vânt excentric, își trecu degetele lungi și albe prin părul rar, dând o mică prestație unui cap văduvit de aureola simbolică a perucii, după care ceru un nou ciocan aprodului de serviciu, cu indiferența cererii unui pahar cu apă, aprodul alergă să vadă ce se poate face într-un atare impas, fiindcă justiția nu prevăzuse o astfel de situație, și-n consecință nu deținea decât un unicat din instrumentul simbolic al puterii ei, ciocanul cu care însuși Carol Martel osândise antichitatea la moarte, Carol cel Mare - saxonii la feudalism și creștinism, Ludovic cel Sfânt - templierii la rug și sărăcie, Robespierre - girondinii la ghilotină, fiindcă, fie regat, fie republică, n-a existat decât un singur ciocan cu care eu, domnilor, în numele guvernului de la Vichi, trebuie să împart justiția, căci de dreptate e foarte dificil să vorbim, sunt două noțiuni doar teoretic apropiate, dar justiția se împarte mai simplu decât numerele întregi, nu apar resturi, totul trebuie să vină de la Codul Penal indiferent de sentimentele noastre, indiferent chiar și de faptele noastre, căci împăratul ne-a dat un Cod aspru, conceput fie în fața câmpului de bătălie, fie alături de împărăteasă, de altfel și ea un câmp de bătălie, fiindcă împărăteasa, în pat, era tot un fel de Marengo, de Austerlitz și de Waterloo la un loc, un Cod scris cu sângele și nervii acestui fiu al revoluției ce odihnește la Dom, împachetat în tricolor, dar mai multe ciocane nu i-au dat prin cap împăratului să facă, unul singur, ce dracu! doar Republica e indivizibilă, și nici Imperiul nu se divide decât o dată cu trupele și gărzile lui epuizate pe câmpiile Belgiei, o dată cu gândurile lui amărâte pe Sfânta Elena, cine-i poate garanta președintelui că justiția poate fi exercitată fără ciocan, că osândiții își pot admira liniștii zăbrelele fără bufnetul lui sec, că ghilotina poate plana în felul ei intim și ucigaș fără tunetul lui, că proprietățile trădătorilor din colonii, în frunte cu De Gaulle, pot fi sechestrate și transformate în valută germană fără icnetul lui aspru și constipat; mai ducă-se dracu de ciocan! aduceți un clopot, justiția e un fel de religie, clopote i-ar trebui, nu ciocane; să tragă Notre Dame clopotele la fiecare decizie a mea și va fi suficient, să tragă tunurile încartiruite în Bois de Boulogne câte o salvă la fiecare apel, și tunurile liniei Magineau, câte una la fiecare pronunțare, oricum la altceva, depășită fiind ca un castel de nisip de tancurile lui Guderian, n-o mai putem solicita, domnilor, și Republica a investit o groază de bani în ea, să slujească măcar justiția asta aservită ideii spațiului vital dacă n-a reușit să servească Ministerul de război. Și președintele lovea puternic cu pumnul, fiindcă scosese pe masă carnetul de partid, carnetul național-socialist, roșu, tapetat cu zvastici negre; la ocnăăă, în lagăr, la moarte, o eternitate după grații, deciziile curgeau una după alta mai repede chiar decât dosarele pe care apozii le aruncau, speriați de urletele președintelui, în coșuri, batalioanele de jandarmi punctau fiecare pronunțare cu salve de carabină ciurind tavanul justiției, rânind lilieci aciuiați

prin podurile suprapuse ale acestui castel al puterii și cuiburile de rândnici citadine ce populau streășinile, clopotele catedralei punctau și ele fiecare decizie spărgând ultimele geamuri pe care vântul tropical nu reușise să le smulgă și prin care eonul lui D. se scurgea, în sfârșit, liniștit totuși, ca un fluid metafizic sesizat de proprietar doar în felul unic în care flutura flămurile republicane și ale partidului înfrățite conjunctural, buclele sarcastice în care tensiona tricolorul și zvasticile, el e eonul meu vagabond, care a uitat ca un copil idealurile mele, Valea Ierbii, Doamne cum s-a puturoșit! n-a mai rămas din el decât zădul timpului de altădată și parfumurile contesei pe care le poartă oriunde călătorește, și poate ceva din șieratul lui unic, de copil desfrânat ce învață să fluiere după fetele goale la scaldă, fiindcă în el D. se simte mereu copil, în el și numai în el își răsfrânge ca într-o oglindă magică, nevăzută, toate visele lui epuizate, toate imperatiile lui imagini năruite. Președintele a simțit briza lui alcalină, miasmele lui senzuale furate din toată lumea, și-a înfipt nările perpendicular pe direcția venirii lui, dacă se putea numi direcție acel turbion ce învăluia amvonul puterii justițiare, și atunci a simțit ochii aspri, injectați, pe care D. îi trimitea lui, dumneata cauți sprijinul Justiției în fundarea unei noi metropole!/? Dar justiția e prea bătrână și mult prea săracă pentru a gira astfel de fapte romantice, pionierii acestui mod de a sluji istoria și-au încredințat sufletele ostentate mau-soleelor, zău domnule! în cataclismul ăsta se construiesc arme, nu orașe, orașele se distrug sau se fortifică, asta e legea firii, dumneata ești un visător, ia-ți vântul ăsta pățimaș și caută-ți altă menire; marchizul m-a atenționat c-ai să vii la mine, tot ce-ți pot oferi acum este prăpădita asta de lege marțială în care toate articolele ei psalmodiază moartea. Un oraș născut sub legea

cerneală proaspătă

marțială nu e oraș, e o cazarmă, căci legea marțială, cum e și firească, este o lege concepută în aura conflictului, o lege care nu poate vedea mai departe de glonte și ștreang, ori, orașul pe care îl visez eu, domnule președinte, este eminamente un oraș al păcii, al armoniei și al prosperității, un oraș în care cazarmile să fie împodobite cu flori ornamentale și în care singurul caracter militar să-l aibă doar somptuoasele inele parazi pe bulevardul principal care va purta ruinele dumneavoastră, domnule președinte, în amintirea acestei neuitate manifestări de forță și rațiune la care aș fi supus justiția și chiar legile naturii, căci dumneavoastră și justiția pareți a fi totuna, cu sau fără prăpăditul ăla de ciocan, cu sau fără ramoliții ăștia de juriști, cu sau fără jgoasele astea de coduri civile și penale, cu sau fără batalioanele astea de jandarmi puturoși, cu sau fără plutoanele de execuție al căror foc continuu îl aud în hrubele tribunalului. Totuși, aș dori să rețineți că Orașul meu își va făuri singur justiția lui proprie, mică în felul ei, fără clopote și ciocane, fără altare și preoți, fără jurăminte pe bibliai extenuate, fără peruci și robe, cu simțul răspunderii personale pe care o denumim într-un limbaj evaziv conștiința, cu fiorul ce-l dă armătura acestei conștiințe în toate actele fiilor ei, va fi o justiție a milei și onoarei, neîmpăunată cu codurile universităților de drept, cu legi ambigui și articole din astea isterice, bune de șters la cur, pe care nimeni nu le cunoaște și nimeni nu le respectă, va fi o justiție simplă, flexibilă, moralizatoare și civică, mai presus de toate civică. De aceea, vă rog pe dumneavoastră, domnule președinte, să-mi dați doar binecuvântarea necesară unei astfel de întreprinderi și mici corecturi, pe ici, pe colo, pe unde va fi nevoie.

gabriel chifu:

„Totul în jur și în mine însumi mi se pare un labirint în care sunt obligat să mă mișc stânjenit, fără pricepere, eronat...”

Spiridon Popescu: Stimat domnule Gabriel Chifu, ați intrat în literatură pe poarta din față. Debutul în revistă v-a fost girat de Geo Dumitrescu, iar debutul editorial v-a adus premiul Uniunii Scriitorilor. Întrebarea pe care v-o pun ar fi următoarea: Cum vi se pare astăzi, după atâția ani și după atâtea alte succese, poezia de început? Dacă ar fi semnată de altcineva și dumneavoastră ați fi critic literar, ați avea să-i reproșați ceva?

Gabriel Chifu: Episodul la care vă referiți, începuturile prezenței mele publice în poezie (căci de scris scriam de ani buni, eram deja „un veteran”!), se petrecea în anii 1972 (debutul în revistă) și 1976 (debutul în volum), adică acum o groază de timp și la o vârstă a mea extrem de fragedă (e un mod ocolit de a spune - prea devreme, inacceptabil, grăbit de devreme...). Dacă am să reproșez ceva poeziei de atunci? O, da, aproape totul. Arareori mă regăsesc în vreun vers de atunci. Mă și întreb de ce oare atâtea nume mari ale literaturii noastre, și Geo Dumitrescu, dar și Ștefan Aug. Doinaș, dar și G. Dimisianu și atâția alții, au salutat cu entuziasm versurile adolescentului de atunci. Poezia aceea nu mi se pare că are valoare în sine, ci doar, eventual, ca potențialitate, ca promisiune, prin ce anunța - o anumită energie verbală, o anumită însuflețire ce ar fi putut, în circumstanțe favorabile, să ducă la poezie. Oricum, faptul că după atâta vreme încă mă mai aflu viu și nevătămat aici, pe câmpul de luptă abstract al versului și încă mai sunt în stare să particip la cruciadele acestora verbale reprezintă, poate, o dovadă că acei care mi-au deschis ușa atunci, la început, nu s-au înșelat. Eu, oricum, mă străduiesc și astăzi (n-am obosit, ba dimpotrivă, acum mă simt în formă, simt că stăpânesc teritoriul pe care mă mișc - e doar o impresie părelnică?) să-i fac să câștige totuși, într-un târziu, pariul. Cu o brumă de noroc sper să izbutesc.

S.P.: Sunteți născut pe 22 martie, adică între data de naștere a lui Marin Sorescu (19 februarie) și data de naștere a lui Nichita Stănescu (31 martie). Care dintre cei doi credeți că a avut o influență mai evidentă, că și-a pus amprenta mai apăsată asupra destinului d-voastră scriitoricesc?

G.C.: Probabil, poezia mea de început este influențată (superficial, mimetic) de amândoi. Dar cel care m-a marcat ca prezență a fost Marin Sorescu. M-am aflat o bună perioadă în apropierea sa, m-am bucurat de prietenia lui și de sprijinul lui. Regret că în anii '90 lucrurile s-au tulburat într-atât încât am ajuns la acea brutală, bizară despărțire.

S.P.: Primul d-voastră volum se numește „Sălaş în inimă”. Făcând un joc de cuvinte, v-aș întreba: ce credeți că a lăsat această carte în inimile cititorilor?

G.C.: Nu știu. Repet ceea ce vă răspundeam la prima întrebare: eu sunt dezamăgit de scrisul meu înainte de a fi alții. În prima carte - un întreg cortegiu de defecte: clișee, tot soiul de voci străine în vocea mea, stângăcii, naivități, o poetică datată, depășită... Așa încât, vedeți bine că nu trebuie să căutați detractorii mei prea departe, un răsunător cor al negației proprii mele literaturi e adăpostit chiar în mine însumi. Puțin aș alege din ceea ce am scris până la un moment dat. Dacă doriți să descoperiți

o cheie a mea sau o ecuație cuprinzătoare a mea (o, dar cine ar pierde timpul cu descifrarea unei asemenea ecuații neînsemnate...), atunci aș exprima opinia că probabil toți am fost cândva un Saul care nu mai suntem. Nu toți izbutim să devenim un Pavel, dar probabil toți avem în destinul nostru un drum al Damascului, când Saul pleacă din noi și altcineva îi ia locul. Parabola aceasta desigur este transpusă la nivel textual, auctorial... În scrisul meu cred că există o asemenea punct de transformare, o asemenea răspântie care schimbă orizontul. Așadar, privitor la primul meu volum de versuri, vă răspund lapidar: Nu mă mai căutați unde nu sunt. Unde nu sunt nu mă veți găsi.

S.P.: Sunteți absolventul Facultății de automatică și calculatoare. V-ați simțit vreodată complexat în fața colegilor de breaslă care au terminat Literale sau Filozofia?

G.C.: Complexat din pricina asta în fața absolvenților de Litere, de Filosofie? Nu. Eventual aș putea fi complexat, dacă e să discutăm în termenii aceștia, de inginerul Dostoievski, de medicul Cehov, de ofițerul Rebreanu, de berarul Caragiale, de copistul/absolventul de drept Bacovia, de celălalt absolvent de drept și mărunț birocrat, Kafka, de inginerul Musil, de ceasornicarul și călugărul Argehi, de traficantul de arme în Abisinia Rimbaud, de actorul Shakespeare și, de ce nu?, de rățăcitorul bătrân și orb Homer, de cavalerul Cervantes... (o, și vă închipuiți că lista se poate prelungi oricât). În fața acestora, da, aș avea motive să fiu complexat, și nu numai eu. Respingând existența acestui complex, n-aș vrea să se înțeleagă cumva că sunt ferit de complexe. Dimpotrivă. Sunt împresurat de complexe (și, până la urmă, cine știe, poate am și acest complex: nu e nevoie să fii specialist în psihanaliză ca să-ți dai seama că, atunci când respingi prea înverșunat ceva, e un semn că vrei să ascunzi acel ceva care există și te deranjează!), de defecte, de slăbiciuni. Totul în jur și în mine însumi mi se pare un labirint în care sunt obligat să mă mișc stânjenit, fără pricepere, eronat: acesta este micul meu adevar personal. Scrisul are pentru mine tocmai funcția de supapă, de aceea scriu - ca o tentativă de a descifra existența aceasta cu un mesaj codat, la prima vedere incomprehensibil; scriu ca o tentativă de a descifra existența sau măcar de a mă acomoda cu ea, de a o îmblânzi. Scrisul are pentru mine o valoare extrem de intimă, este poteca mea prin deșert, prin întunecime, este un fel de băjbăială după un algoritm de redempțiune. Scriind, nu mă situez în competiție cu nimeni, scrisul este, dacă vreți, o alergare a mea de unul singur, spre o țintă pierdută în zare, pe care nu o voi atinge, fiindcă probabil nici nu există, dar eu, ca să mă mențin viu, nu am altă soluție decât să alerg spre această țintă-care-probabil-nu-există. Așa stând lucrurile, la modul absolut, tare mi-e teamă totuși că a vorbi, în cazul meu, despre scris în termenii de competiție cu alții („complexat în fața colegilor de breaslă...”) este nepotrivit și de acea inoperant.

S.P.: Într-un interviu televizat, domnul Alex. Ștefănescu susține că cea mai bună revistă literară din provincie este revista „Ramuri”. Credeți că la baza acestei afirmații a stat doar criteriul valoric, sau a contat și relația de prietenie pe care domnia sa o are cu dumneavoastră?

C.G.: A făcut Alex. Ștefănescu o asemenea afirmație? N-am știut. Mie nu mi-a spus-o niciodată. Evident că laudele mă bucură, contează să-ți fie apreciată munca (și aici nu e doar muncă, sunt și nuanțe ceva mai complicate - dăruire, devoțiune...), mai ales în acest domeniu unde satisfacțiile sunt puține. Dacă aprecierea era de circumstanță? Nu cred. I-am apreciat totdeauna lui Alex. Ștefănescu tocmai inteligența critică, franchețea opiniilor incomode (calități exersate pe propria mea piele auctorială), de aceea suntem, sper, prieteni. Iar nu invers. Adică, altfel zis, sunter prieteni tocmai fiindcă eu am convingerea că el nu laudă fără să fie convins că merită să laude. Cât despre afirmația în sine: important nu este ca „Ramuri” să fie cea mai bună revistă din provincie, important este ca ea să fie foarte bună. Și nădăjduiesc că este. Alături de alte câteva, în primăvara acestui an, am făcut efortul de redefinire a revistei. Am sporit numărul de pagini, am imaginat o altă ținută grafică, am regândit revista în ceea ce privește substanța sa, textele publicate: „Ramuri” ca un remarcabil proiect editorial național. Această schimbare de esență am efectuat-o pe un fond de criză, nu fiindcă eram într-un moment favorabil, nu fiindcă stăteam pe roze, ci tocmai fiindcă situația revistei era cu totul precară, așa am găsit de cuviință noi să reacționăm la starea de criză... Ce fel de criză? Criză financiară: ca toate publicațiile culturale, revista noastră are probleme cu banii... De curând, la un colocviu desfășurat la Câmpina, domnul Florin Rotaru, secretar de stat la Ministerul Culturii, aprecia că revistele care primesc subvenții de la minister sunt prea multe, circa 90 - 100 și vorbea de o reducere a numărului acestora în anul viitor. Corect, mi-am zis auzindu-l, iată o vedere limpede a situației și o măsură judicioasă, era cazul să se opereze o selecție riguroasă a subvențiilor după însemnătatea, după valoarea publicațiilor. Numai că domnul secretar de stat avea în vedere revistele editate de Uniunea Scriitorilor, ele să fie eliminate de la subvenția de stat pe motiv că sunt dublu finanțate, supra-finanțate. Îi asigur cu toată considerația pe domnul Florin Rotaru că lucrurile nu stau așa: nici vorba de exces de finanțare. De pildă, revista „Ramuri” revistă editată de Uniunea Scriitorilor, primește de la editorul său salariile redacției (modeste și neindexate de un an jumate, doi...) și o parte din cheltuielile de regie, iar de la Minister o sumă de bani care acoperă parțial cheltuielile legate de tipar și hârtie. Atât. Așa încât singurul criteriu care trebuie să decidă selecția este unul care ține de valoarea și prestigiul publicațiilor culturale. Toate revistele culturale care apar reprezintă un fapt benefic, dar se cuvine să fie operată o distincție între marile reviste culturale și micile inițiative publicistice locale ori personale. Altfel, dacă sunt toate puse în aceeași oală, sfârșim încă o dată în acel gri fatal, în acel spațiu fără puncte cardinale, fără repere, fără ierarhii, fără arhitectura clarificatoare a valorii.

S.P.: Printre deținătorii de rubrici permanente ai revistei amintite mai sus îl puteam întâlni, până nu demult, și pe distinsul critic Gheorghe Grigurecu. Este știut faptul că domnia sa nu-și părăsește rubricile decât atunci când simte că nu mai este binevenit. Vă rog să comentați puțin acest abandon.

G.C.: Colaborarea la „Ramuri“ a domnului Gheorghe Grigurcu ne onorează. De curând, dumnealui a fost prezent în „Ramuri“ cu un amplu grupaj de poeme, vind astfel să subliniem această ațetă creatoare a sa, poezia (adeseori pe nedrept usă în umbră de celelalte dimensiuni ale prezenței ale auctoriale - critica literară ori publicistica de dei). Nu am cunoștință să-l fi deranjat ceva în trecut. Ceea ce știu este că a existat un mic incident legat de publicarea unui interviu al domniei sale în revista „Ramuri“. Sper să fi depășit impasul și sper să-l putem citi curând în „Ramuri“ pe domnul Grigurcu și cu interviu și cu articole de critică literară.

V.S.: Ați fost învinuit - fie fățiș, fie pe la coluri - că ați dirijat „complotul“ în urma căruia Marin Sorescu a fost nevoit să plece de la „Ramuri“. Celor care încă mai cred aceste bârfe (nu n-am numărat niciodată printre ei) ce le-ați putea spune?

G.C.: În primul rând: n-a fost un complot, a fost un conflict între Marin Sorescu și redacție, un conflict redacțional. Un conflict care a fost preluat de presă și de cercuri interesate și a fost amplificat, denaturat până la a se face din vișiniu verde și din negru orange. După '89, acesta a fost unul dintre trimele cazuri de mistificare, de deformare, de demonizare. Câteva procedee: s-a luat partea și s-a prezentat ca întreg; sau: s-a luat un gest de apărare și a fost prezentat ca gest de atac etc. Dar cum s-a petrecut totul? Nimeni probabil n-a dorit ca Marin Sorescu să părăsească revista de la Craiova. Eu unul, în mod sigur n-am dorit. În decembrie, imediat după ziua de 22, Marin Sorescu era hotărât să enunțe la Craiova, la condiția lui de navetist. Am insistat să nu plece, convins că putem construi ceva împreună, cu el în frunte. Mai mulți oameni, care le număram printre apropiații săi, am ținut ca rolul ui în Craiova să sporească în noile condiții, nu să se diminueze. Astfel încât Marin Sorescu a devenit și director al Scrisul Românesc. M-am bucurat, totul părea să stea sub bune auspicii. Apoi apele au început să se tulbure, aproape fără să ne dăm seama de ce, cum. Observam doar că, dacă până în decembrie 1989 o evidentă afinitate electivă părea să ne unească și vedeam lucrurile la fel, acum ajunsese să percepem diferit un eveniment sau altul și tot totul de neînțelegeri se iscau din senin. Marin Sorescu voia să facă revista într-un anumit fel, să-lare-l găseam nefiresc, anacronic și nu la înălțimea sa. Apoi, pretențiile sale erau exagerate, mai cu seamă în acele momente de confuzie și de pronunțată dificultate - revistele literare erau amenințate să dispară. Dacă înainte de 1989 fusesem partizanul deii (crezând că astfel protejăm o mare valoare a literaturii noastre, îl ferim de frecvența epuizantă cu nomenclatura comunistă locală...), acum nu mi se părea normal ca Marin Sorescu să stea la București și să nu se implice deloc în rezolvarea complicateor probleme ale revistei. Cert este că ruptura a crescut și, într-o seară, Marin Sorescu ne-a anunțat că intenționează să schimbe toată redacția. Reacția noastră a fost impulsivă (ne așteptam la laude din partea lui, nu la trageri de urechi) și am scris acea scrisoare către Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor, scrisoare asumată de evasi-totalitatea redacției, scrisoare de recuzare a sa din funcția de redactor șef... De precizat: Marin Sorescu n-a fost dat afară de la „Ramuri“, a plecat el și nu atunci. În zilele, în săptămânile de turbulență, ci câteva luni mai târziu, într-un moment când se prefigura iarăși că revista își va înceta apariția din lipsă de fonduri: ne-a dat un telefon din București să nu-l mai trecem pe frontispiciul revistei... Cum privește astăzi întâmplarea? Cu sinceră părere de rău. Trebuia să fim mai precaut, mai înțelept, mai abil chiar, mai flexibil și să evit derapajul, confruntarea, scandalul.

S.P.: Sunteți și secretarul filialei Uniunii Scriitorilor din Craiova. Nu vă temeți că funcțiile acestea administrative vă îndepărtează prea mult de masa de scris?

G.C.: Activitatea aceasta de secretar al Filialei mă îndepărtează de „masa de scris“ mai puțin decât aproape oricare alta. Căci în jur aproape totul mă îndepărtează de literatură, mă împiedică să scriu. Să scriu reprezintă pentru mine o opțiune profundă și definitivă: scriu tocmai în *poftida* acestor obstacole pe care viața mi/ni le pune în cale. Scriu tocmai ca o fugă de ceea-ce-este-derizoriu, ca un refuz al unei existențe golițe de sens, exasperante.

Scrisul înseamnă o proiectare a mea într-un spațiu securizat și durabil. E o iluzie să cred că prin literatură obțin această proiectare salvatoare, dar este o iluzie la care țin, o iluzie în care trăiesc, o iluzie mai puternică decât realitatea. O, dacă ar fi să aleg, desigur aș alege să mă retrag și din această „funcție administrativă“ și din activitatea de redactor la revistă. Visez să mă retrag și să trăiesc izolat, scriind, citind, călătorind. Nu știu dacă nu m-aș plictisi, nu știu dacă de-socializarea completă nu mi-ar pricinui tot atâtă rău cât îmi provoacă viața de acum, cu noianul de obligații stupide, enervante, scund-berante. Oricum, nu am bani ca să-mi pun în aplicare visul și să cântăresc consecințele unui asemenea pas.

V.S.: Credeți că filiala pe care o conduceți este formată numai din scriitorii de valoare sau, dimpotrivă, cei mai mulți sunt doar purtători de legitimații U.S.R.?

G.C.: Conducând această Filială, ar fi anapoda ca tocmai eu să mă pronunț negativ despre membrii ei. O regulă imediată îmi impune să arăt egală colegialitate tuturor membrilor Filialei noastre, indiferent de opiniile literare despre unul sau altul. De altfel, nici nu consider că se cade să fie privită astfel Filiala sau Uniunea Scriitorilor, în general: și anume ca un club elitist, ca o instanță care acordă certificate de genialitate ori, măcar, de talent cu carul. Uniunea Scriitorilor este o formă de solidarizare instituțională a unor oameni care au ceva comun - sunt autori de cărți. Și am convingerea că trebuie să ne intereseze solidarizarea noastră într-o vreme când scriitorul și literatura sunt puși la îndoială în atâtea moduri.

V.S.: Cum comentați „disidența“ severinilor care tot dau semnale că ar dori să se rupă de Craiova și să-și întemeieze propria filială?

G.C.: Este o furtună într-un pahar cu apă. Disidența lor, dacă există, e mai întâi, forțând cumva exprimarea, o disidență a lor față de ei înșiși. Ei nu se împacă între ei și cu ei înșiși. E aici, probabil, încă o pagină din cartea infinită a gălcevii, a dihoneiei mărunte, a dezbinării care s-ar zice că ne sunt specifice. Colegii noștri din Severin ar trebui să învețe o lecție elementară: ca să fie luați în seamă și respectați trebuie să se respecte între ei. Aș vrea să-și întemeieze o Filială a lor - sunt pentru autonomie și decentralizare. Dar mă îndoiesc că vor reuși, mereu am fost pus în situația să mediez între fiecare și fiecare dintre cei de acolo.

S.P.: Au scris despre dumneavoastră mari personalități ale culturii române. Ați obținut premiul Uniunii Scriitorilor în doi ani, consecutiv (în 1997 pentru proză și în 1998 pentru poezie). Sunteți mulțumit de ce ați realizat până la această vârstă sau considerați că se putea și mai mult?

G.C.: Aș înlocui verbul *ați realizat*, care mi se pare inadecvat în ceea ce mă privește, cu altul mai direct, mai simplu și mai lămuritor: *ați scris*. Și aș spune, în continuarea acelei idei enunțate la începutul dialogului nostru privind existența pentru fiecare dintre noi a unui drum al Damascului când

ne schimbăm hotărâtor, că există un moment sau câteva momente succesive când literatura scrisă de mine a început, nu, nu să mă mulțumească, nu să mă încante, ci să mă reprezinte, să fie o expresie grăitoare a sinelui meu. N-am să fac inventarul acelor momente și al acelor texte despre care am sentimentul că mă reprezintă. Am să confirm doar că ele există. Sau, căutând să aproximez printr-o altă analogie, printr-o altă imagine devenirea mea auctorială, v-aș propune să ne gândim la niște păpuși aidoma păpușilor aceluia rusești, care sunt ascunse una în cealaltă: desfaci mai multe, dai la o parte mai multe straturi până să ajungi la ultima, cea autentică. Uneori am sentimentul că sunt pe cale să ajung la acea expresie ultimă, ireductibilă, la acel prag de unde începe depănarea de sine.

Întorcându-mă la întrebarea propriu-zisă, sunt categoric nemulțumit de mine însumi: am zeci de reproșuri să-mi fac și nu este nici un fel de poză, de cochetărie în această atitudine a mea față de mine: mă nemulțumesc, mă irită lenea mea, randaamentul meu mental scăzut, bălbăiala mea textuală și existențială, lipsa de acuitate, de deschidere culturală, impregnarea mea, felul de tip burete în care funcționez intelectual etc., etc.

S.P.: La ce lucrați în prezent? Care este titlul (sau titlurile) cu care vă vom întâlni în curând în rafturile librăriilor?

G.C.: Scriu poezie. Și sunt bucuros că sunt în stare iar să scriu poezie. Am avut un blocaj de natură teoretică, programatică - un soi de aporie care s-ar enunța cam așa: cum vrei să renovezi curajos, să ieși din reprezentarea modernistă a poeziei, cum te trezești că ieși, de fapt, din poezia însăși; ca și când ai înainta pe o șosea pe marginea prăpastiei și nu îți este îngăduit să părăsești șoseaua decât prăbușindu-te în prăpastie. Iar dacă nu faci gestul să ieși, să te desprinzi, tot ești pierdut, fiindcă repeți ceva ce s-a mai făcut, ești în situația unui tonomat care reia la nesfârșit aceeași melodie. Cum m-am smuls eu din fundătura cu pricina? Mi-am zis că șansa împrosperării de sine stă într-o cât mai largă sinteză, având la temelie două echivalențe, universul mic-universul mare și corp-text. Aceste poezii vor deveni o carte anul viitor. Tot atunci, dacă voi găsi editor, vreau să strâng într-un volum articolele pe teme nu doar literare pe care le-am publicat din 1990 încoace. Dar cel mai curând voi fi prezent în librării cu un roman, *Povestirile lui Cesar Leofu*, care va apărea la Cartea Românească, probabil chiar în acest decembrie. Ce vreau cu acest roman? Reproduc, aici, câteva extrase din *Nota autorului* care însoțește romanul propriu-zis: „îndrăznesc să enunț două „postulate“ de care m-am folosit în scrierea acestui roman:

1) Nu cred că se poate descrie cu adevărat lumea omului despărțită de lumea spirituală, celestă. Nu cred și, oricum, nu am de gând s-o descriu separat, căci mi se pare că aș introduce deformări nepermise. Aceste două lumi nu există separat, ci, totdeauna, laolaltă, întrepătrunse.

2) Nu-mi propun să relatez aici ca și cum s-ar întâmpla numai ceea ce s-a întâmplat ori ceea ce se poate întâmpla, ci și ceea ce este imposibil să se întâmple. Așa încât proba verosimilității, a veracității ca măsură a „talentului“ scriitoricesc nu mai este decât parțial operantă. Abia povestind ca și cum s-ar întâmpla ceea ce este imposibil să se întâmple obținem o lume cuprinzătoare, poate chiar lumea...“ Dar să mă opresc, să nu dezvălui toate strategiile narative de pe acum.

S.P.: Care credeți că ar fi întrebarea pe care, dacă v-aș fi pus-o, nu mi-ați mai vorbi toată viața?

G.C.: Nu există o asemenea întrebare. Așa încât, n-aveți scăpare, vă voi vorbi toată viața.

S.P.: Dar întrebarea pe care ați fi dorit să v-o pun și nu v-am pus-o?

G.C.: Numai una?!... Sunt zeci, sute de întrebări care mă preocupă. Necazul este că nu am răspuns la ele. Așa încât bine că nu mi le-ați pus, habar n-aveam ce să spun, așa fi ridicat doar din umeri și s-ar fi ales praful de bietul nostru interviu.

A consemnat
Spiridon Popescu

convorbiri incomode

Vital și livresc, încercând să găsească echilibrul just între faptul de viață și experiențele culturale, preferându-i confesiunii nude construcția imagistic-simbolică, foarte tânărul Claudiu Komartin se plasează în răspăr față de exponenții ultimei promoții poetice, căutându-și cu obstinație propria identitate scripturală. Până acum, a citit cu succes la Cenaclul Euridice și a fost remarcat, în paginile unor publicații, de Mariana Marin și Ioan Es. Pop. Ceea ce, să recunoaștem, nu e chiar puțin lucru.

(Octavian Soviany)

dansez cu moartea în oglinzi princiare

am părul pieptănat
și hainele aranjate
impecabil

iar pereții încăperii minuscule
în care locuiesc
sunt chiar rănile triumfătoare
ale singurătății mele

cum de n-am bănuțat că
ceea ce numeam înainte „acasă”
este un lăcaș al refugiului
în tibetul lăuntric?

dansez cu moartea peste
crini calcinați
soldurile mi se leagănă
atât de grațios
atât de manierat

de parcă nu eu aș fi scris
cu sânge pe geamul dinspre stradă
SALVEAZĂ-MĂ
într-o limbă necunoscută

de parcă aș mai fi încă viu
și visez cum mâna mea
așterne poeme
pe care nimeni nu le poate memora.

Oh, idol ilustru, cum stai tu aici

cu aerul unei păpuși dezmembrate
așa gânditor

înțepenit într-o cămașă de teracotă
meditezi
la discutabila bărbăție
a defăimătorilor sanctificați
și suspini

când din coapsa-ți o herghelie
se smulge
când din gura ta împietrită cuvinte

claudiu komartin

ca niște firicele de salivă
se prelinge se revarsă lin

(cineva înăuntru țopăie)
le adun
într-o lăpărie veche
găsită în pod.

În câteva luni voi învăța să merg

să mint să fur săucid
ca ei

voi fi un cetățean respectabil
poștașii îmi vor aduce scrisorile
la timp

se va spune despre mine
că sunt frumos
inteligent și onest

că plânsul meu
e mai frumos decât muzica ploii

voi fi mândria părinților mei
și nimic nu îmi va mai sta în cale
atunci

cu un creier strălucitor în lumina
dimineții
îmi voi lua zborul
către vreo țară bogată din nord

buricul meu va arăta minunat
sângeros fluturând
peste trupurile amantelor dezvelite

le voi îngenunchea, promit
le voi înfrânge cu mare dragoste

dar până atunci, spuneți-mi
vă rog
ce ați făcut cu mințile mele?

E târziu, e vremea să îmi înfrunt spaimile

în casa asta în care telefonul sună
o dată la câteva decenii

mă ascund printre țevi sparte
cu ferestrele intrându-mi în carne
și
descresc
așteptând imposibile transformări

un cal nechează la ușă
și dă să intre

copitele lui îmi zdruncină patul

dar aici nu sunt decât eu
sub un soare fosforescent

îngrijind fiara ce plânge în mine
cu aceeași prudență iezuită
cu care noaptea cobor în infern.

am coborît degeaba în adânc

atent la fiecare treaptă
la fiecare trapă

sunt la fel de laș
de neputincios de flămând
ca mai înainte
gesturi obscene la fiecare pas
mă duc cu gândul către
acuplări monstruoase

în aceste caverne
în care umblu cu respirația
întretăiată

târfa maură a disperării îmi linge
coapsele
mișcările ei sunt tot mai iuți
tot mai nerușinate
mausoleul de carne e pregătit
și atunci, ce mă împiedică
s-o posed?

cu sexul zvâcnind,
în fața oglinzilor
pregătite pentru revoltă
înfing tăișul în masca pudorii o sfâșii

mâniat îmi smulg chipul acesta
și urlu.

ca tatăl meu încercând,

neîncrezător încercând înc
(la cei cincizeci și doi de ani ai lui
împliniți)

să îi imite pe oameni

aureolat de o jumătate de secol
de stăruințe pe lângă necunoscuți

și totuși atât de seren
când înoată pe spate în lamentabile
eșecuri

o exigență aristocratică
îi flutură pe brațe ca o a doua piele

în zile fără soț face flip-flap
superstițios
printre semafoare

și schioapătă cu țigări ieftine
proptite în colțul gurii

nu e ușor nu e ușor să îi imiți
pe oameni,

ca tatăl meu
nelămurit încercând încă
la cei cincizeci și doi de ani ai lui:
împliniți.

Repaos dominical sau despre ospaț în Anul „Caragiale“

anul caragiale

ionela popescu

Într-o posibilă semioză a *moftangiului* caragialian, se pot regăsi *caractere* (trăsături) divers pitorești, în același timp mitic-balcanice, ale unor grobieni cu ifose de protipendadă.

„Corpulentă și robustă“, moașa Lucșița din La Moși este o uriașă mașinărie de tocat și îngurgitat, spre exemplu: un dejun ușor compus din „trei ouă răscoapte, o căpățână de miel cu borș, niște stufat, prune cu carne, friptură la tavă și salată de castraveți, trei cinzecuri cu sifon și o cafeluță“, apoi „două litre de bragă, doi mititei, o bucată de turtă dulce, trei gogoși fierbinți, două limonade, două bărdace de floricele calde, cârnați, fleici“ etc.

Între mitologice aperitive, cine, banchete ori chiolhanurie care se consumă în incinte publice precum berării, birturi, băcănii, bufete, cafenele, cofetării, hoteluri, gări, hanuri, bălciuri etc., transpare, ironizat fin, chipul vreunui jupân în vervă bahică, maestru în picanterii, un

Mitică arhetipal, șablonard. Intens socializat, *aperitivul*, se transformă astfel într-un gen proxim al mondenității mai mult decât al plăcerii gastronomice. Cu acest prilej se desfășoară artele calomniei sau ale conspirației, pupăturile zgomotoase între convivi, se face politică, se încing scandaluri:

„Aide să luăm un aperitiv“./ „Bine, coșelule, mie nu-mi dai un aperitiv?“
(Mici economii)

„Băiete, aperitive, liste și răcitură în lege, să vie!“

(Repaos dominical)

„Prăvălia gema de mușterii care își luă aperitivul“
(Politică și delicatese)

„... Ca să le pară timpul mai scurt iau aperitive: țuică, mastică, pelin și gustă mezeluri, salam, ghiudem, cașcaval, măsline... încă un rând... și încă un rând și măsline“
(Monopol)

Aceste personaje trăiesc o veșnică și ancestrală foame, trăsătură inteligent îngroșată de Caragiale, ca dominantă a caracterului lor meschin și mediocru, de animale vorace.

Când le merge bine, Lache și Mache zic:

„Omul nu e numai o vită care trăiește pentru a mânca și a bea“, însă la scurgerea celor din urmă gologani din jiletile lor părăsesc aceste principii „uzate“ și „false“ în favoarea unei filosofii sceptice a haosului universal și a extincției:

„Mănâncă și bea, Lache ori Mache! că cu atâta ai să te alegi, zic cei adânc blazați“...

Bulimia ca stare de spirit ar putea defini această sistematică digestie pretext de vervă existențială sau de eliberare a angoasei, pentru că ospațul în sine, chiar opulent, nu e grandios, aproape orgiastic, nu este înfățișat cu arta rafinată a grotescului, să zicem, unei „Cena Trimalchionis“ (a lui Petronius).

... „Știu c-am petrecut!... Ce chef!.. cinci ore fără-nterupere pe nerăsuflăte. Cam pe la deșteptatul rândunicilor - țal!... Aperitive, 18; baterii, 8; șampanii, 12; și 22 pachete regale și... 5 rânduri de marghilomane.

Vlad Scutelnicu este la prima sa carte care, paradoxal, lasă pentru cititor o senzație de forță poetică și maturitate a scrierii, depășind cu mult tehnica inițierii și căutărilor, aspecte caracteristice debutului. Poetul a lăsat ca timpul să-i așeze stările, să-i încarce gândurile, să poată ataca fără complexe fenomenul poetic, de a sugera prin limbajul ales frământările lăuntrice, pasiunile needulcorate și explozia lor în corole lirice, luând forma unor sfere, simbol al perfecțiunii. Din miezul fiecărui poem străbate un suspin, amplificat de ecou la dimensiunile unui strigăt antrenând în durere întreaga lume ce-l înconjoară. De aici și tragismul ce respiră prin vers, prin fiecare cuvânt, ecuația ființei este sub semnul neîmplinirii, nemulțumirii de sine și singurătății. Cam cu aceste tușuri poetul trece la o „încercare de curriculum vitae“:

stop cadru

Privindu-mă, mi-a spus oglinda/ tu cetățeanul universului./ călătorul prin timpuri,/ ai casa peste tot, oriunde/ și nicăieri, dar mai ales în singurătate./ singurătatea această blândă zeiță,/ apărându-ți copiii/ de legile junglei./ Sunt Individul cel mai nepământean, adaptat/ nu integrat cu un picior/ în aer, ori carne, ori piatră./ iar celălalt pășind/ în substanța gândurilor/ spre farul călăuză clipind/ ritmic-Divinul în fiecare oră./ Victoria mea, cea finală, a speranțelor mele asupra pietrei filozofale/ este mirajul din el sunt plămădite și se coc/ și Crucea și Altarul/ victoria mea nimănui/ nu folosește Acum. Singur într-o zi/ Cei ce vor veni după mine/ Eu plecat fiind în Nirvana/ ori colindând o altă identitate/ o vor citi fără grații.“

Vlad Scutelnicu se dovedește un trăitor de stări poetice ciudate, pătrunse de interogații fataliste și sentimente negre, demonice, dar în

Strigătul sferei

lucian alecsa

acelșai timp încăpătoare de îngeri și lacrimi. „Defilarea cotidiană“ este supusă în orice moment „ochiului oglinzii flămând“ ce pătrunde până-n „neastâmpărul destinului“ decodând simbolurile existenței, reasamblând cioburile trăirilor neîmplinite. Factorul timp trasează peste fiecare poem un semn culpabilizând sentimentele exprimate la trecere și moarte, sporind astfel gravitatea lor în câmpul estetic.

„Ce mult aș fi dorit să-mi aparțin/ ce mult!/ Ferește-ți gândul de ispita clipei/ ce coace trubaduri în frigul zilei/ ori stinge ape cu cărbuni de vrajă/ sub sorii nenuntitelor apusuri./ În dansul ielelor stă trează amăgirea/ în trup de înger clopote-tentații coboară/ înflorindu-ți larg grădina cu viori și sensuri./ O, ce n-aș da să pot desface descântul/ ce șerpui de cuvinte-l împrăștie spre tine/ când din arpegiul nopții oarbe/ se-nvoburează strigăte să spargă/ zidul de pe umbre ce îți arată teama.../ Ce mult aș fi dorit să-mi aparțin/ ce mult!/ Ascet la tâmpla clipei să-mi fiu/ curat./ Era aproape de a mă găsi/ când pierdut în oglindă m-am mirat/ ce banal puteam fi. Ca și cum/ dragoste aș fi făcut sub cerul deschis!“

Dimineța oglinda absoarbe prin forța sa magică visele, încă proaspete și pline de „lacrimi perfecte“, însemnând cu ajutorul lor următoarele clipe ale vieții, galopând pulsul trăirilor și înșeninând din când în când lumea lăuntrică. Acesta este momentul când „se învoburează strigăte“ și sufletul privește mult mai atent lumea, vibrațiile sale devin „sfere de-nțelegere a materiei“ rostind cuvântul „de-nceput“. Cam în acest interval ideatic își făurește Vlad Scutelnicu discursul poetic din

prima parte a volumului *Strigătul sferei*, apărut la Editura Axa, Botoșani, în anul 2002.

În celelalte două părți, *Jocuri și Nici mult, nici puțin*, poetul își schimbă radical registrul exprimării lirice, structurile poetice sunt alimentate, la prima vedere, de jocuri și impulsuri facile, dar adâncind înțeleșurile vom atinge „clopotnițe triste de teatru absurd“ și constelații întregi de mari „senzații și patimi“. „Pântecul lumii“ rămâne locul „desfrâului total“ și singurul câmp fertil de germinare a gândurilor, sentimentelor și ideilor: „Ca un nebun de dor vreau să cobor,/ prin pântecul luminii, către dor,/ să dor durerea dorului dorit, dorind pupila care m-a topit/ Divinizez sau scuip urât un zeu/ ce taie somnul sufletului meu/ și-mi dăruie cu patimi, liniști verzi/ într-o înviere sacră, de botez./ Renasc atunci pe șaua unui zbor/ din care nu-mi mai place să cobor/ căci, aruncat în steaua ce devine,/ sunt prins cu lanțul dragostei de tine./ La ceasuri de cocori, mă-ntorc pescar/ la apa ta, sorbind-o ca un dar/ și, în genunchi căzut, îți cer timid/ lasă-mi iubirea s-o arunc în vid./ murind apoi, dar reîntors la stele/ și-niederat cu dorurile mele, să-ți umplu plictiseala zi de zi/ închis într-o cutie de scatii“.

Prin această carte de debut, *Strigătul sferei*, Vlad Scutelnicu este un victorios, poezia sa este bine așezată în angrenajul liric actual, atrage prin curățenia limbajului și luminiscenta ideilor. Sper să continue tot cu aceeași forță.

vladimir voinovici:

„De nașterea mitului Soljenișin nu este vinovat numai acesta“

Deși au făcut perestroika, acum, cei mai mulți scriitori ruși sunt șovini, răspunzând sentimentelor de frustrare ale unei mari părți din populație față de pierderea imperiului.

În ultimii ani ai erei Ceaușescu, contactele cu cultura sovietică au fost mult limitate, pentru a se evita contaminarea cu microbii glasnost-ului și ai perestroikăi. După 1990, în orizontul cultural românesc și-au făcut loc mai ales evenimentele culturale din Occident, astfel că ceea ce se întâmplă la est de Nistru, în Ucraina și Rusia, a rămas la fel de necunoscut publicului larg din România

Revista rusă „Itoghi“ a publicat recent un interviu cu Vladimir Voinovici, autorul renumitului roman, *Aventurile soldatului Ivan Cionkin* (carte tradusă în numeroase limbi, dar nepublicată în limba română, deși au trecut mai bine de 15 ani de la apariție). În principal este vorba despre aprecierile lui Voinovici în legătură cu Soljenișin. Pentru cititorul român, în situația în care nici un intelectual sau literat rus nu a luat atitudine de condamnare a campaniei de denigrare a culturii și limbii române dusă în Rusia și Republica Moldova, poate fi interesant faptul că printre scriitorii ruși se găsesc unii care se declară împotriva atitudinii imperialiste, șovine a lui Soljenișin. Această atitudine a fost demult remarcată de Voinovici, care, în romanul său, *Moscova 2042* (de notat că Voinovici a reușit o descriere anticipată a Rusiei de astăzi) a ironizat aceste porniri ale autorului *Unei zile din viața lui Ivan Denisovici*. Voinovici este un disident poate aproape la fel de cunoscut ca și Soljenișin, mai ales în lumea literară, cărțile sale fiind o biciuitoare ironie la adresa realității sovietice. Interviul a fost luat de Aleksandr Neverov. Disputa dintre aceste două mari personalități este în centrul atenției intelectualității ruse; prestigioasa publicație din emigrație „Russkaia Mâsl“ de la Paris a publicat pe această temă unele comentarii.

„Povestirea *O zi din viața lui Ivan Denisovici* s-a dovedit a fi nu începutul, ci culmea creației lui Soljenișin; după aceasta a urmat un coborîș, afirmă Vladimir Voinovici în cartea sa, *Portret pe*

fond de mit, carte care a creat mari discuții.

Lev Tolstoi afirma că omul este o fracție. La numărător este valoarea lui reală, iar la numitor ceea ce crede despre el însuși. După părerea lui Vladimir Voinovici, la Soljenișin numărătorul și numitorul nu sunt egale între ele.

Este pregătită pentru tipar cartea lui Vladimir Voinovici, *Portret pe fond de mit, care promite să provoace dacă nu o sciziune în comunitatea literară, atunci cel puțin un mare scandal printre admiratorii creației lui Aleksandr Soljenișin. În interviul său, acordat de Voinovici revistei „Itoghi“ în ajunul apariției cărții, scriitorul și-a expus gândurile privind sursele și premisele apariției unui cult al personalității în literatura rusă.*

Reporter: Vladimir Nikolaevici Voinovici, când anume, și de ce v-ați decis să scrieți o carte despre Soljenișin?

Vladimir Voinovici: Atunci când, cu 15 ani în urmă, am publicat romanul *Moscova 2042*, mulți admiratori ai lui Soljenișin și el însuși s-au supărat pe mine pentru figura principalului erou al acestei cărți, Sim Simici Karnavalov, găsind în acesta asemănări cu Soljenișin. Aceștia spuneau că l-aș fi calomniat pe Soljenișin, atribuindu-i fapte pe care nu le-a comis și intenții pe care nu le are. Eu am obiectat că acest Karnavalov este o figură de parodie și, dacă îi atribui ceva, îi atribui lui și nu lui Soljenișin. Oponenții mei nu m-au crezut, afirmând că mi-e teamă să-l numesc direct pe Soljenișin și fac numi pe șmecherul. Chestia aceasta m-a săcăit mult și, până la urmă, mi-a venit ideea de a scrie anume despre Soljenișin, despre faptul cum aprecierea mea despre el s-a schimbat cu timpul. În anul 1962, când a publicat în revista „Novii Mir“ povestirea sa, *O zi din viața lui Ivan Denisovici*, despre lagărele staliniste, toți l-au perceput ca pe un mare scriitor. Autoritățile l-au persecutat, iar el s-a împotrivit cu curaj, prin aceasta stărnind stima societății. Această știință a evoluat treptat într-o admirație de cult. Cea mai mică critică la adresa lui Soljenișin era primită cu suspiciune - nu cumva este vreo intrigă a KGB-ului. Astfel, el a rămas în afara criticii. El a scris mult și, cu cât mai mult, cu atât mai prost. Dar despre aceasta nu se putea vorbi. Pentru că aceasta le-ar fi fost de folos „acelora“. La urma urmelor, am început să mă

gândesc: dar de ce oare pot să spun că nu-mi place *Sonata Kreutzer* a lui Tolstoi și nu pot să recunosc că mi se pare plictisitoare cartea *Roata roșie* a lui Soljenișin? M-am decis să iau în glumă această situație și am creat figura de parodie a lui Karnavalov. Spre mirarea mea, romanul respectiv i-a adus pe mulți în stare de șoc. Ei au fost atât de zguduiți, de parcă l-aș fi ucis pe Soljenișin. Unii oameni destul de deștepti mi-au spus atâtea tâmpenii, încât eu însumi am ajuns să fiu zguduit. În această admirație oarbă eu am văzut simptomele unei boli, denumite de mine idolofrenie, sau, aplicată la Soljenișin, soljefrenie. O anumită perioadă, Soljenișin a fost și pentru mine aproape un idol.

Reporter: Rezultă că tratarea figurii lui Sim Simici Karnavalov este un pur subiectivism? Mai există măcar câțiva adepți ai unei asemenea interpretări?

V.V.: Au fost și există. Dar unii dintre ei au devenit inamicii mei și au împiedicat cum au putut răspândirea romanului, bârfindu-mă în tot felul. De altfel, unii s-au răzgândit după aceea, s-au scuzat și mi-au spus că am avut dreptate.

Reporter: Care este cauza unei asemenea respingeri totale? Oare numai în stereotipurile opiniei publice?

V.V.: Este greu să te lupți cu opinia publică atunci când este vorba de figuri care sunt obiectul unui cult. Există oameni care singuri nu pot aprecia un scriitor, dar dacă li se sugerează că este un scriitor mare, vor cădea în extaz la fiecare pagină, fără a deosebi ceea ce este rău de ceea ce este bine. De nașterea mitului Soljenișin nu este vinovat numai acesta, ci și societatea. Când a apărut lucrarea lui, „Cum trebuie să reconstruim Rusia, mulți au crezut că vor găsi în ea inspirația divină.

Reporter: S-ar putea ca mitul despre care vorbiți să fi fost născut de așteptările nejustificate ale admiratorilor, și nu de Soljenișin?

V.V.: Nu este o vină de ambele părți. El a acceptat rolul care i s-a propus. În sufletul lui nu s-a găsit nici un fel de amortizor. Iată, de exemplu, Saharov a fost un om cu aceeași aură. El își dădea seama de valoarea sa, dar nu exagera. Iar pe Soljenișin oamenii l-au ridicat foarte sus, dar el s-a urcat și mai sus. În cartea mea am citat ideea lui Lev Tolstoi că omul este o fracție, la numărător se află valoarea lui reală, iar la numitor, ceea ce crede despre sine. La Saharov, numitorul coincidea cu numărătorul, la Soljenișin nici vorba!

Reporter: Dorința de a vedea în scriitor un proroc este o trăsătură tipic rusească, sau se întâlnește și în Apus?

V.V.: Se întâlnește peste tot, dar în Rusia mai mult decât oriunde. În Apus, mai înainte a apărut o atitudine asemănătoare față de figuri politice, cum ar fi Hitler. Lupta cu sistemul sovietic l-a ridicat mult pe Soljenișin în ochii oamenilor iubitori de libertate. Și a apărut un mit în care a ajuns să creadă și Soljenișin.

Reporter: Dar și calitățile literare certe ale prozei lui Soljenișin au influențat nașterea mitului...

V.V.: Așa este. Dar el a avut un noroc neobișnuit. Este primul care a tratat tema lagărelor. Au fost și alți autori care au scris pe această temă, inclusiv Șalamov, dar aceștia nu au fost publicați. Atunci am considerat, și acum am aceeași părere, că **O zi din viața lui Ivan Denisovici** este o capodoperă. Dar, în curând, tema lagărelor a fost interzisă și, pentru mult timp, Soljenișin a rămas singurul autor, accesibil cititorilor, care a scris despre lagăre.

Reporter: Deci, după părerea dumneavoastră, succesul povestirii a fost asigurat exclusiv de conjunctura temei? Nu-mi vine să cred....

V.V.: Nu numai. Povestirea este scrisă într-un limbaj remarcabil, în centrul ei se află o figură foarte luminoasă. Publicul a fost atunci entuziasmat. Exista deja noua literatură, reprezentată de asemenea nume ca Aksionov, Kazakov, Vladimov, dar cititorul a presimțit că va apărea cineva care îi va umbri pe toți.

Reporter: Ivan Denisovici a îndreptățit asemenea așteptări?

V.V.: Da, dar cu acest prilej a avut loc o iluzie optică. După **Povestiri din Sevastopol**, de la Tolstoi se aștepta o evoluție pozitivă, și aceasta a avut loc. Același lucru s-a așteptat de la Soljenișin, dar Ivan Denisovici s-a dovedit a fi nu începutul, ci culmea creației sale. După aceea a început coborâșul. Dar acei, care așteptau noi realizări le-au apreciat și pe următoarele, care nu erau lucruri tocmai reușite.

Când a avut loc metamorfoza despre care vorbiți?

V.V.: Aproape de la început. Și însuși Soljenișin a contribuit la aceasta. La început, totul îi mergea bine, a fost recunoscut de autorități, propus pentru Premiul „Lenin“. Dar când au început neplăcerile, el a fost primul dintre scriitorii sovietici care s-a opus cu hotărâre puterii. Iar publicului aceasta i-a plăcut foarte mult. Toți credeau că puterea sovietică îl va strivi, dar mecanismul a avut un rateu. Iar în ochii proprii a început să crească, asemeni unui erou care se luptă cu monstrul și îl învinge.

Reporter: Dar în cuvintele dumneavoastră există o contradicție: Soljenișin i-a apreciat mult pe alți scriitori, care au primit premii de stat, de exemplu, pe scriitorii „sătești“ - Rasputin, Belov, Solouhi.

V.V.: Acest lucru s-a petrecut mai târziu. La început, i-a lăudat pe cu totul alții. În cartea lui, **Vițelul și stejarul** este o anexă în care Soljenișin enumeră, după părerea lui, pe cei mai buni prozatori. De exemplu, pe Maksimov, Vladimov, Tendriakov. Și eu sunt inclus acolo. De scriitorii „sătești“ Soljenișin s-a apropiat când era deja în străinătate.

Reporter: Aceasta a fost o cotitură în concepții?

V.V.: Nu o cotitură, ci o evoluție. În romanul **Primul cerc** există personajul Sologdin, care nu recunoaște cuvintele de origine străină, le nascoceste înlocuitori rusești. Soljenișin îl prezintă în mod ironic. Dar a trecut o bucată de timp și deja Soljenișin a ajuns să se ocupe de același lucru, depășindu-și eroul. În articolul **Ăla cu educație**, este iritat de halul în care au

ajuns intelectualii ruși - dau căteilor lor nume tradiționale rusești - Potap, Agafia! Asta este o prostie. Dar când cantitatea de prostii, spuse de „marele“ scriitor, depășește limita, cititorul care gândește începe să aibă îndoieli asupra măreției autorului prostiilor.

Reporter: De ce înainte de apariția lui Soljenișin în literatura rusă, locul scriitorului proroc a fost atât de mult timp gol?

V.V.: Tolstoi, la începutul secolului, a fost un proroc...

Reporter: Înseamnă că atunci când nu există un candidat real pentru rolul de proroc, pedestalul stă gol și așteaptă?

V.V.: Da, tocmai despre acest lucru am scris în cartea **Propaganda monumentală**.

Reporter: Să presupunem că Soljenișin este un mit autohton. Dar ce să spunem atunci despre emigranții ruși și Apusul, care sunt încântați de literatura lui?

V.V.: Nu pentru mult timp, și nu toți. Intelectualii francezi de stânga au citit **Arhipelagul Gulag** și dintr-o dată au devenit de dreapta. Până atunci, despre URSS erau puține informații. Un oarecare Margolin, în timpul lui Stalin, a supraviețuit lagărelor și a scris o carte, **Călătorie în țara deținutului politic**, dar nimeni nu a crezut în mărturiile lui. A fost fugarul Kravneko, care a povestit un adevăr îngrozitor despre regimul sovietic. Dar în Franța a fost adus la tăcere. Soljenișin, și aici s-a dovedit a fi primul - a deschis ochii Apusului asupra URSS. Dar în Apus destul de repede oamenii și-au răcit sentimentele față de el.

Reporter: De ce?

V.V.: Pentru că, imediat ce a ajuns în Apus, a început să spună lucruri evident antedemocratice, criticând democrațiile apusene.

Reporter: Dar, fiți de acord cu mine, el ar fi putut să tacă din motive oportuniste, dar nu a tăcut. Poate că în aceasta constă principialitatea lui?

V.V.: Nu este vorba numai despre principialitate, ci și de supraaprecierea posibilităților sale. Probabil că a decis că ocupă deja un loc foarte înalt în cultura mondială și ceilalți nu au decât să urmeze sfaturile.

Reporter: Ce sfaturi dădea?

V.V.: Fără să înțeleagă Apusul, dădea sfaturi inacceptabile. De exemplu, în Spania, a început să-l laude în public pe Franco. Iar Spania de abia scăpase de această năpastă, și publicul l-a primit foarte negativ. Apoi a dat Apusului drept exemplu sistemul politic din Taiwan. Spunea că Apusul este lipsit de voință, s-a scufundat în distracții și desfrâu și nu este gata să se apere, iar comunismul atacă tot timpul. Iar dacă Apusul nu va renunța la democrație, va pierde.

Reporter: În cartea dumneavoastră scrieți despre vremea când popularitatea lui Soljenișin a crescut într-atât încât dacă ar dori să candideze la președinție, ar avea toate șansele să câștige alegerile. Iar Galina Starovoitova chiar l-a sfătuit să-și prezinte candidatura, dar el a refuzat. Ce fel de președinte ar fi?

V.V.: Un președinte prost. Nu s-ar descurca. Și acesta nu este un reproș pentru el. Eu cred că nici Saharov nu s-ar fi descurcat. Pentru că sistemul sovietic și ceea ce a reieșit din acesta, trebuie să fie condus de cineva care a crescut în cadrul regimului. Acolo nu este nevoie de un om bun, ci de un bun conducător cu experiență sovietică. În ceea ce-l privește pe Soljenișin, după părerea mea el ar acționa prin

metode autoritare.

Reporter: Mai este încă vie în Rusia atitudinea față de scriitori, ca fiind conștiința națiunii, sau aceasta s-a terminat?

V.V.: Se pare că s-a terminat și aceasta este bine. Oamenii care sunt numiți conștiința națiunii sunt necesari numai în statele totalitare, când cineva poate spune ceea ce alții nu au curajul. Într-o societate democratică nu este nevoie de așa ceva.

Reporter: Totuși, după părerea dumneavoastră, care este adevărata imagine literară a lui Soljenișin?

V.V.: Este destul de deformată, datorită unor exagerări. Astăzi, mulți spun că Soljenișin este un scriitor complet neinteresant. Nu demult, criticul literar Tatiana Tolstaia a spus că el este pur și simplu un publicist politic. Eu cred că nu este adevărat. Când oamenii încep să fie dezamăgiți de Soljenișin, încep să vorbească despre el mai rău decât merită.

Reporter: Operele lui Soljenișin pot deveni bestseller pentru cei care au acum 15-25 ani?

V.V.: Roata roșie nu poate fi însușită la nici o vârstă. Iar cei de 15 ani probabil nu vor citi **Arhipelagul Gulag**. Dar aici nu este vinovat Soljenișin. Pur și simplu pentru tineri nu este interesant să afle ceea ce a fost.

În „Russkaia Misl“ se arată că Voinovici își menține cele spuse la vremea lor, anume că, expulzându-l pe Soljenișin, regimul sovietic „a alungat pe un mare cetățean al țării“. De asemenea, Voinovici nu regretă că a cerut ca la ședina Uniunii Scriitorilor sovietici să se citească scrisoarea lui Soljenișin prin care se solicita ridicarea cenzurii și că a protestat împotriva excluderii lui Soljenișin din Uniunea Scriitorilor.

Voinovici susține că Soljenișin nu admite nici nu fel de alte păreri și, ceea ce este mai periculos, repetă cu insistență ideea priorităților drepturilor comunității asupra drepturilor individului, iar în proiectul său de reconstrucție a Rusiei, a pus securitatea națională înaintea drepturilor omului. În acest caz Voinovici se întreabă de ce nu i-a plăcut lui Soljenișin puterea sovietică, acesta l-a persecutat tocmai pentru că pune securitatea statului mai presus de drepturile lui. Prin aceasta, Voinovici apreciază că Soljenișin s-a îndepărtat de eroii săi, Ivan Denisovici și Matriona. Voinovici nu poate să uite că Soljenișin visa, împreună cu ceilalți deținuți, ca americanii să atace Uniunea Sovietică, să distrugă, să lichideze lagărele și să-i elibereze de puterea totalitară. Iar acum, Soljenișin, se citează în articol comentariul lui Voinovici, acuză America de amestec în treburile interne ale Rusiei și indignându-se de răspândirea pe care a căpătat-o dolarul, încearcă să-și imagineze metode de a scăpa de acesta. În aceeași publicație, renumita disidentă Natalia Gorbanevskaja, apreciază că Voinovici ar fi invidios pe numele lui Soljenișin.

Prezentare și traducere de
Tiberius Puiu

ion crețu

Academia Suedează a produs, din nou, o surpriză de proporții imense oprindu-și preferința, anul acesta, asupra scriitorului maghiar cvasi-anonim Imre Kertész - după ce, în 2000, alt anonim, romancierul și dramaturgul chinez Gao Xingjian, fusese împins în lumina rampei. În textul de motivare a alegerii, s-a subliniat că se acordă Premiul Nobel lui Kertész pentru "literatura sa în sprijinul experienței fragile a individului împotriva arbitrarului barbar al istoriei." Este vorba, firește, de Holocaust - în primul rând -, dar nu numai. Cariera internațională a lui Imre Kertész datează doar din 1990. Cinci dintre cărțile sale au fost publicate în Suedia, ceea ce explică, în bună parte, alegerea sa de către cei 18 nemuritori ai Academiei Suedeze.

În momentul când a aflat vestea cea mare, scriitorul, care se afla la Berlin, a declarat că el consideră premiul un omagiu adus literaturii maghiare. Premiul, în valoare de 1 milion de dolari, îi va fi prezentat lui Kertész la 10 decembrie, în cadrul unei ceremonii oficiale ce va avea loc la Stockholm.

Imre Kertész, în vârstă de 72 de ani, fost deținut la Auschwitz și Buchenwald, a avut o existență literară discretă până la căderea comunismului, când l-a descoperit cititorul german și mai apoi cel din Suedia și Franța grație unor traduceri. Două dintre romane, mai ales, **Fără destin** și **Kaddish pentru un copil nenăscut** i-au adus o largă recunoaștere.

Deși bună parte din literatura cultivată de noul Laureat Nobel este inspirată de atrocitățile din timpul războiului - "când mă gândesc la un nou roman, am în vedere întotdeauna Auschwitz-ul" a afirmat el odată - numeroase pagini ale operei sale poartă pecetea experienței sub dictatura comunistă. "Numeroși intelectuali au acceptat auto-cenzura în schimbul privilegiilor care veneau cu calitatea de membru al Uniunii Scriitorilor - organism din care nu a făcut parte. Am refuzat să mă adaptez sau să mă integrez," a declarat el. Vreme de 25 de ani, Imre Kertész a fost o figură solitară în peisajul literar maghiar.

După război, Kertész a lucrat, o vreme, ca ziarist la cotidianul budapestan **Vilagossag**. Dat afară în 1951, odată cu venirea la putere a comuniștilor, el nu s-a mai angajat, câștigându-și existența ca *freelancer*. În 1965 a terminat romanul **Fără destin**, dar a trebuit să mai treacă 10 ani până să poată să-l publice, și chiar și atunci evenimentul a trecut neobservat. Majoritatea specialiștilor îl consideră, totuși, piesa de rezistență a trilogiei din care mai fac parte romanele **Fiasco** (1988) și **Kaddish pentru un copil nenăscut** (1990). A mai scris un substanțial **Jurnal de bord** (1992), sinteza a trei decenii de reflecție asupra criticii culturale, care îi aduce în prim-plan pe Pascal, Goethe, Schopenhauer, Kafka, Camus și Beckett. În același spirit sunt concepute și **Eu -un altul: Cronica unei metamorfoze** (1997) care acoperă perioada 1991-1995, **Holocaustul ca**

„Nobel“ - 2002

meditații
contemporane

fenomen cultural (1993) - o colecție de eseuri și prelegeri - și **Limba exilului** (2001) etc.

Dacă iudaismul joacă un rol esențial în biografia lui Kertész, această calitate îi produce totodată și o anume preocupare. "Opera mea este o formă de devotament față de mine însumi, de memorie și de umanitate, declara scriitorul anul trecut într-un interviu pentru publicația **El Pais** din Madrid. Iudaismul meu este foarte problematic. Sunt un evreu necredincios. Cu toate astea, ca evreu, am fost dus la Auschwitz, ca evreu, am fost dus în lagărele morții, ca evreu, trăiesc într-o societate care nu-i iubește pe evrei, foarte antisemită. Mereu am sentimentul că am fost obligat să fiu evreu. Sunt evreu, accept, dar, în bună măsură, este la fel de adevărat că această condiție mi-a fost impusă." Anul acesta, Kertész a vizitat Ierusalimul și, printre bombele palestiniene și incursiunile israeliene în West Bank, experiența trăită i-a întărit identitatea evreiască. "Nu sunt imparțial, mai mult, nu pot să fiu, scria el într-un eseu. Nu mi-am asumat niciodată rolul de călău imparțial. Las asta europeanului - și noneuropeanului - intelectual care îmbrățișează acest rol la bine și adesea la rău." Și a adăugat: "Ei n-au cumpărat niciodată un bilet de autobuz de la Ierusalim la Haifa."

Istoricul franco-maghiar François Fejto a

afirmat că Premiul Nobel a fost, oarecum, un reproș adus Ungariei pentru faptul că nu și-a asumat responsabilitatea pentru deportarea a 600.000 de evrei. "Doar un alt autor, Primo Levi, a reușit să povestescă ce s-a întâmplat cu el într-un mod atât de meșteșugit, aproape cu umor," a precizat Fejto, adăugând că Imre Kertész este un "om foarte jovial, ciudat de vesel, un tip căruia îi plac party-urile și oamenii."

Merită să ne oprim, o clipă, asupra unui fragment din culegerea de eseuri **Limba exilului**, care iluminează un aspect esențial în biografia lui Kertész: "Un scriitor francez, Edmond Jabès, a spus odată că dificultățile existenței evreiești sunt identice cu cele ale unui scriitor. Nimeni nu a descris situația mea cu mai multă claritate. Cu toate astea, văd o diferență importantă. Faptul că am devenit scriitor a fost rezultatul unei hotărâri conștiente, dar m-am născut evreu. Pentru ca eul meu de scriitor și cel evreiesc să se unească și să formeze un singur atribut, trebuie să-mi văd calitatea de evreu în exact modul în care purced la scrierea unei oper literare: o sarcină de dus la bun sfârșit; o hotărâre în favoarea unei existențe totale sau autonegație. Dacă aleg o viață completă, totul se întoarce în favoarea mea în cele din urmă, faptul că sunt evreu este rezultatul unei hotărâri; după ce am luat această hotărâre, nu numai că nu voi fi aruncat într-o așa-zisă criză de identitate, dar o lumină și mai puternică îmi va scălda întreaga viață." Etc.

poezii în capodopere

alese și traduse de **grete tartler**

Hans Magnus Enzensberger

(n. 11 Nov. 1929)

Robert Zburătorul

Escapism e ăsta, -mi strigați
Cu mustrare în glas.
Dar ce altceva, răspund eu,
Pe asemenea vreme de câine?
Deschid umbrela și mă ridic în văzduh.
Voi mă vedeți
Tot mai mic, tot mai mic,
Până pier.
Nu las în urmă decât o legendă
Cu care voi, cei pizmași,
Când afară-i furtună,
Le veți împuia copiilor capul,
Să nu zboare de-acasă.

virgil iefter

Ochiul rece al artistului

unei ape amniotice, poate?). Cu grația plină de har a ființei neprihănite, micul erou viețuiește aici într-o extatică solidaritate cu toate elementele, aidoma omului înainte de cădere. Maturi "bezmetici", deopotrivă, iraționali și insensibili, îi invadează absurd acest tărâm magic distrugându-i, și la propriu, și la figurat, paradisul primordial. Și astfel, Peter Hume devine brusc un "îns" laș, ipocrit, apăsător de îndoieli și angoase, pentru care totul "s-a stricat". Din acel magic tărâm al său n-a mai rămas nimic, iar lumea sa a alunecat în "normalitate". Copilul din "Iconoclaștii", încă solidar cu universul în care trăiește liber, într-o binecuvântată frățietate cu păsările cerului și vietățile pământului, cu florile și fluturii, ființa delicată și fragilă ce mai nutrește încă față de tot ce-l înconjoară un sentiment special al pietății și umilinței, se va transforma într-o creatură crudă, insensibilă la suferință, orbită de superbie și aroganță, pe care nici moartea n-o mai face să tresară. Prins parcă în "mrejele" necugetatului Neil ce va plăti cu viața încercarea de a sfida legile firii, Marcus va avea revelația morții și, o dată cu ea, în ființa copilului, va încolți indiferența, însoțită de o inconștientă negare a tot ce până nu demult, reprezenta o lume cu care se

tărâm magic al lui Marcus - unde se pătrunde, trecând un prag sacru - este și el parcă dintr-o lume a unei neștirbite veșnicii. A.L. Barker pare ea însăși complet detașată de ceea ce se întâmplă în povestirile sale. Nu s-ar zice că își născocesc istoriile pentru a plăti polițe cuiva sau a-și răzbuna inconștient frustrările. Arta sa este o artă a detașării, iar scrisul său, dincolo de rigoare, sobrietate, economie a mijloacelor de expresie, o dozare măiestră a efectelor menite a crea un

cartea străină

simțea solidar. Este o "despărțire" de Paradis, o profanare a aceluia sanctuar în care altădată pătrundea fericit, trecând, inițiativ "pragul sacru" spre un tărâm edenic (această "sfărâmare a sacralității" explică, poate, și titlul povestirii). Ceea ce conferă o dimensiune dramatică, aproape tragică, acestor aparent comune abordări ale unor aspecte ale psihologiei copilului este tocmai "firescul" glisării în lumea maculată, aspră și lipsită de vibrație a maturului, glisare ce se săvârșete ca un dat implacabil al condiției umane. Cea de-a treia povestire ce dă consistență și coerență artistică volumului este și ea o "înfățișare" a metamorfozei unui adolescent. Rănit în război, William petrece concediul medical departe de liniile frontului, în căminul primitiv al unei familii unde copiii Londrei, devastate de bombardamentele naziste, nu puteau ajunge. În sătucul acesta liniștit, "departe de lumea dezlănțuită", tânărul ce cunoscuse deja ororile războiului trăiește experiența primei iubiri. Ciudat este însă faptul că această "poveste de dragoste" (trama povestirii este cât se poate de banală - idila unui soldat, în vreme de război, cu o femeie mai în vârstă decât el - autoarea părand a folosi în mod intenționat un titlu cu dublu sens căci *Novellette* înseamnă în engleză, deopotrivă, o narațiune mai amplă, cum povestirea și este de altfel - dar, în sens peiorativ, și o "istorioară infuzată de sentimentalism") nu-i va revela adolescentului, abia ieșit din copilărie, lumea de generos har a Erosului, ci îl va transforma într-un ins egoist, într-un "mascul" infatuat, agresiv și lipsit de sensibilitate. Pornind de la "datele" acestei idile și simplificând lucrurile, s-ar putea crede că Pat Barker este animată de sentimente ostile față de reprezentanții lui Adam, că povestirea ar fi expresia unor resentimente înăbușite. Nici vorbă de așa ceva. Este foarte adevărat că, dimpreună cu toți bărbaii, William este etichetat drept un "organism simplu", dar nici gazda și "iubita" sa, soție adulteră, nu este înfățișată într-o lumină mai favorabilă. În ultimă instanță, și de data aceasta, povestirea este tot o "înfățișare" a procesului maturizării, a ieșirii din lumea pură de dinainte de cădere. Mizând pe "cartea" psihanalizei, o parte a criticii a încercat a explica scrisul lui A.L. Barker ca reflex al unei copilării frustrate, în care a existat un tată tiran ce a zădărnicit în mai multe rânduri elanurile și dorința de emancipare a tinerei fete. În mărturiile sale, scriitoarea și-a disculpat și iertat cu generozitate tatăl. Se pare chiar că a fost sinceră când a făcut-o. Oricum, "analiza" acestui caz s-ar conveni s-o facă, totuși, medicii. Mai ales în cazul unui artist pentru care lumea trăiește într-un soi de atemporalitate. Scrisă acum 50 de ani, *Iconoclaștii* pare "dintotdeauna", iar cadrul său - acel

impact puternic asupra cititorului, amintește, într-un fel, demersul artistic al unui cineast. Citindu-i prozele, ai sentimentul că ele sunt opera unui ochi rece de artist - o retină rece și impersonală, asemeni unei "camere" ce înregistrează totul. Gesturi, mișcări, unghiuri, cadre auster decupate, o suită de imagini ce se derulează într-o succesiune anume, revelând o lume și înfățișând o realitate. O realitate privită iarăși detașat, fără intruziuni de orice natură, ca o expresie a unei stări a firii, a existenței umane. O proză de o mare simplitate, în care travaliul artistic nu se vede, dar în care totul este în final perfect. O îmbinare desăvârșită de secvențe, ilustrând un scenariu pe care îl scrie viața și pe care "ochiul rece" al artistului îl transpune pe "pelicula pagină" scrisă pentru noi. Nici urmă de lirism, de poezie, nimic din ceea ce scriitoarea celebra cu pasiune, "în răspăr" cu lumea noastră. Și, totuși, din aceste imagini ce se derulează în secvențe cvasicinematografice, din imaginile - lătmotiv -, folosite în poveștile sale (fantastica "secvență" a iepurelui mort, prins în capcana ce-i zdrobește trupul - imagine ce revine iar și iar, căpătând de fiecare dată semnificații noi și fiind, în ultimă instanță, o epifanie) ceva pare să vibreze în aceste pagini. Este sensibilitatea a unei ființe unei vieți ce vibrează la această lume pe care retina artistului o înregistrează glacial. Există atâta frumusețe în jurul nostru, atâta melancolie și durere, atâta nefiresc în metamorfozele individului, atâta nostalgie după puritate, după paradisul a lătmă "scorburei de sub ape". Și, ciudat, realizăm că poezia subzistă totuși latent în aceste pagini de o teribilă de eficientă răceală. O poezie ce irumpe cu atât mai dureros cu cât ea este ținută cu atâta artă, cu atâta decență, în frâu. Poate că cei ce se ocupă de "patologia sufletului" au totuși dreptate. Căci, într-un fel sau altul, dintr-un motiv sau altul, avem cu toții nostalgia copilăriei și dorim să ne împărtășim frustrările și suferințele. Oricum, în cazul lui Pat Barker, artistul s-a dovedit consecvent cu sine însuși. Proza sa este implicit poetică, dar lirismul său este sobru, aristocratic, de cea mai aleasă speță.

C ea de-a doua istorie povestită în romanul lui Carpentier are ca protagoniști pe *Filomeno*, servitorul negru și pe *Antonio Vivaldi*, reprezentantul adevărat, real al muzicii baroce italiene. Filomeno apare în roman în capitolul al doilea după moartea fostului servitor indian al bogatului mexican. Se simbolizează prin aceasta prezența „faustică” a celor trei rase pe continentul sud-american și pătrunderea negrului în artele europene ale secolului al XX-lea (influența plasticii africane manifestată în avangarda

Concertul artelor (II)

mariana ploae-hanganu

spectacole înveșmântat în robă, dirijând orchestra cu arcușul în mână sau executând solo la vioară. Reprezintă gândirea europeană în fața la tot ceea ce este american, de aceea îi și explică bogatului mexican distorsiunile istorice din opera sa: „În America totul este invenție, povești despre Eldorado și bogății fabuloase, orașă fantomă...” Așa că istoria Americii, *no es historia grande ni respetable*, putând fi ignorată sau modificată. În apendicele care urmează romanului *Concierto barroco* Carpentier adaugă libretul operi *Montezuma* scris în realitate de Akvise Giusti a cărei muzică a compus-o, tot în realitate, Vivaldi; opera a fost reprezentată în 1733 la Teatrul SanAngelo.

Prezența muzicii în romanul lui Carpentier nu se reduce la tematica operi, nici la referirile concertistice sau la denumirea instrumentelor muzicale; lectura romanului dovedește structura formală de concert a acestuia. *Allegro* corespunde textului capitolului întâi care repetă structura sa formală și în capitolul următor. *Adagio* ar fi capitolul al III-lea și corespunde șederii celor doi sud-americani în Spania. Timpul petrecut la Veneția este ritmul susținut din capitolele IV, V și VI; în sfârșit *Coda* este reprezentată de capitolul al VII-lea. Indiferent de cum am privi structura formală a romanului, proza lui Carpentier se prezintă ca un *continuum*, întrerupt doar de trecerea de la un capitol la altul, este ca

și cum totul ar fi în continuă mișcare. Paragrafele au aproape întotdeauna întinderea unui capitol.

Fidel tezei sale că un scriitor trebuie să mențină personajele sale în contact cu mijloacele de expresie din alte domenii de creație artistică, plastică, verbală și muzicală, Carpentier introduce pe lângă muzică și pictură în creația sa literară: diverse și dese referiri la pictori celebri sau mai puțin celebri, din epoci mai îndepărtate sau mai apropiate, de la Boch, Tizian, la Rosalba Carriera, trecând prin Tiepolo până la Turner și alții.

Această călătorie prin timp, spațiu și arte devine și o invitație pentru o altfel de lectură a barocului de data aceasta din punct de vedere sud-american. America devine prin excelență un continent baroc din cauza constantelor sale mutații, vibrații sau amestecuri. În romanul său, Carpentier pare că apără teza lui Eugenio d'Ors după care barocul nu este în America conchistadorilor spanioli, un stil dat, dar trebuie văzut ca o constantă istorică, spirituală prin care cultura latino-americană contrastează.

conexiunea semnelor

picturii europene, a jazz-ului și a muzicii afro-cubaneze) după o perioadă relativ lungă (Romantismul) dominată de prezența personajului indian în literele europene. Figura lui Filomeno este intim legată de muzică și pe parcursul romanului negrul „improvizează” o orchestră într-un adevărat „concert muzical” într-o imposibilă armonie a unui concert universal în care adună la un loc muzicieni din Castilia și Canare, creoli și meșiși, indieni și negri. Aceasta este prima referire la muzica americană ca simbioză de rase și instrumente „muzicale”. Spre deosebire de stăpânul său, Filomeno nu poartă mască în timpul carnavalului sau, mai bine zis, masca fanteziei este propria sa realitate.

Vivaldi, celălalt participant la acțiune, contrastează cu Filomeno în primul rând pentru că este un personaj istoric, apoi este alb, european, maestru de orchestră, violonist, compozitor. Este tot atât de contradictoriu cum este Veneția însăși, oscilând între sacru (este preot fără sacerdoțiu) și profan; figură insolită, Vivaldi apare la

Adrian Iona, Năvodari. Ați perseverat și ați reușit. De la o scrisoare la alta textele dumneavoastră denotă o mână mai sigură, o mai bună stăpânire a materialului. Încercați să intrați în dialog - pe calea lecturilor, firește - cu alți poeți. Desigur că paginile „Luceafărului” au grijă să includă un număr semnificativ de nume și de maniere poetice, de stiluri și orientări, dar vă recomand și revista „Poesis”, care apare la Satu-Mare, sub conducerea lui George Vulturescu, și revista „Poezia”, care apare la Iași sub conducerea lui Cassian-Maria Spiridon. Veți putea lua contact și cu ceea ce se practică în poezia română dar și în poezia lumii mai mult decât putem asigura noi, care avem obligații față de mai multe domenii ale literaturii decât o revistă specializată. Altfel, rubrica noastră „Cerneală proaspătă” se străduiește să țină pasul cu tot ce apare nou de sub pana scriitorilor de la noi, iar paginile acordate literaturii universale sunt nu rareori dedicate unor poeți mai mult sau mai puțin cunoscuți la noi. Rubrica susținută de Grete Tartler este și ea o bună și utilă inițiere în arta poetică de pe alte meridiane și din diferite timpuri.

Trimiteți-ne o fotografie!

Liviu Zamfiriu, Constanța. „Nu considerați o poezie finită în clipa în care a-ți așternut-o pe hârtie conform cu inspirația momentului” vă spuneam într-un masaj de acum câțiva timp. Este ceea ce vă transmit în continuare. Pentru că, iată, nu cred că merge „scriu poezii, caut punctul

de Nord al Materiei/ ne șoptea misterios la ureche” cu ceea ce urmează după asta: „„scria poezii, la ce bun, acum zace mort, întins pe masa la care scria/ poezii?! versuri?! Aiureli?! bani, mâncare, băutură și femei!””. Mai scrieți-mi, dar lăsați un pic lucrurile să dospească, revedeți textele după o lună și veți găsi dumneavoastră înșivă locurile unde trebuie să mai perfecționați.

Tudor Negoescu, Craiova. Oricine ar fi doamna poeteasă și trăitoare în București despre care îmi spuneți că a vorbit la cenaclul pe care-l frecvențați despre una dintre cărțile mele, între alte apariții editoriale, îi mulțumesc din toată inima pentru gestul confratern. E reconfortant să află că există între noi și astfel de ființe care nu-și îngrijesc egoist numai de propria imagine și se pot bucura de realizările celui alt. Astfel de atitudini sunt, fără îndoială, apanajul firilor puternice, ale talentelor autentice și sigure; numai talentul își poate permite să fie generos, neînvestrații și mediocrii sunt debili moralicește.

Voi lua legătura cu editura pentru a vedea ce se poate face în legătură cu solicitarea dumneavoastră.

Și, să nu uit, trimiteți o fotografie!

Al dumneavoastră,
Radu Voinescu

epistolar

P. S. Îi rog pe corespondenții și colaboratorii noștri, mai ales pe aceia aflați la ora debutului sau în perioada primelor apariții în presa literară, să nu se impacienteze. Înțelegem nerăbdarea transformată uneori în panică a celor care nu se mai văd o dată în paginile revistei și pentru care o săptămână pare cât trei luni. Pe de-o parte, e nevoie să respectăm întrucâtva ordinea în care manuscrisele ne-au sosit, pe de alta, ne sosesc nu puține corespondențe și avem de satisfăcut și cerințele care-i privesc pe scriitorii consacrați. Uneori poate că amânăm un număr-două un nume cu greutate, care e oricum o „investiție” sigură, pariind pe un debutant. Apoi, e vorba și de nevoia de a potrivi un text cu ansamblul unui număr de revistă, de a-i putea găsi spațiul corespunzător în pagină în conformitate cu lungimea, cu tematica lui și cu câte și mai câte alte criterii de care trebuie să se țină seama la facerea unei publicații. Bref, încercăm să împăcăm pe toată lumea și îi asigurăm pe cei aflați la început de drum în literatură că problemele lor sunt la fel de importante pentru redacție ca și cele ale scriitorilor care putem spune că s-au clasicizat deja. Știm că aceștia din urmă nu se vor supăra, pentru că prin neliiniștile unui început au trecut și domniile lor și le pot înțelege ca nimeni alții.

leo butnaru

Profitând de faptul că antica metaforă interogativă, îngrijorată, așa zice, inserată în genericul întrunirii noastre e, în fond, destul de democrată, încurajând inițiative și opțiuni personale neconstrânse de propuneri tematice și ideatice inflexibile, am găsit de cuviință să vă propun a comemora împlinirea a treizeci de ani de la apariție. În câmpul literelor noastre, a unei importante antologii sau, poate, chiar enciclopedii, și anume - a unicatului, impresionantului volum **Panorama poeziei universale contemporane**, care constituie o parte considerabilă a moștenirii unui destin și a unei vocații, pe care le-a avut A. E. Baconsky, poet foarte bun printre cei demni de acest nume. Să ne amintim că respectivul tom de 900 de pagini - însuși autorul vorbea de „proporțiile... monstroase ale cărții - panoramează vastul peisaj poetic mondial, cuprins între anii 1900-1950, oferindu-ne mostre din creația a exact 100 de mari poeți; poeți și poezie în angrenajul complexității nașterii, afirmării și clasicizării modernismului, după care, remarca A. E. Baconsky în prefață, „Rămân adevăratele curente și marii poeți. Rămân futurismul, dadaismul, imagismul, suprarealismul etc., etc. și, pe de altă parte, Mahado și T.S. Eliot, Vallejo și Bacovia, Trakl și Pound, Apollinaire și Montale, Ekelöf și Esenin, Pessoa și Benn, Lorca, și Thomas, și atâția alții care, asimilând în esență toate experiențele avangardei, reprezintă negația ei, triumful poeziei asupra încercărilor istoriei de a-i impune legile temporalității sale și principiul de reductibilitate. Categorii distincte și streine de orice ambiguitate.“

Eu, unul, invoc cu recunoștință și admirație această **Panoramă**... exemplară, pe care am citit-o/ recitat-o și din care, cred, am învățat anumite lucruri benefice. O invoc cu un deosebit sentiment de atașament și din considerentul că vin din Chișinău, oraș în care, acum 60 de ani, a studiat și a debutat ca poet liceeanul A.E. Baconsky, gentleman rasat, personalitate care a trăit și a scris în cultul inteligenței și vastei culturii ce i-au înnobilit talentul de autor și traducător.

Dotată și cu succinte, dar pilduitoare eseuri referitoare la biobibliografia fiecărui autor antologat și cu o amplă cronologie a epocii literar-artistice a primei jumătăți a

CTITORIE A VITRTUȚII ȘI VOCAȚIEI

secolului trecut, precum și cu alte accesorii ale unui aparat critic eficient, **Panorama poeziei universale contemporane** se prezintă drept o ctitorie a virtuții și talentului, sensibilității și erudiției unui relativ tânăr monarh înțelept peste regatul capodoperelor.

În evaluările sale, poetul și exegetul, creatorul și teoreticianul A. E. Baconsky a învederat un ales respect față de constantele esențiale, ancestrale ale poeziei. Astfel, e de înțeles că nu suntem moderni sau, astăzi, postmoderni, dacă, într-o anumită măsură, nu suntem... homerieni, shakespeareni, eminescieni, clasiști, romantici, suprarealiști, expresioniști etc., ca entitate, sensibilitate și libertate estetică, transmilenară. Ba chiar nu este exclus ca ceea ce se numește intuiție și creație poetică să fie, implicit, însăși manifestarea memoriei transcendente a lumii, a genelor noastre divine. Prin urmare, prin supra-destinație, poezia ar însemna însăși libertatea spiritului uman elevat, cultivat, inteligent. Astfel că, acum mai bine de trei decenii, A. E. Baconsky care, după Nicolae Manolescu, „rămâne unul dintre cei mai originali poeți“, era un in-

de un anonim implacabil, se simte refulat spre zonele cele mai obscure ale interesului unei societăți ce pare să nu-i mai ofere decât rolul ingrât al victimei, al damnatului personaj de colecție insolită menită să catalizeze imensa și euforica fiziologie a prosperității burgheze. El pare predestinat sacrificiilor și reparațiilor postume“. Astfel, e de înțeles că A. E. Baconsky se situa fără echivoc de partea speranței și șansei literaturii contemporane, faptele sale insuflându-ne încrederea că, oricând, în istoria civilizațiilor, sunt posibile impulsurile vitaliste ale poetului convins că arta este un mod de existență contributiv întru diversificarea cunoașterii și trăirii emotiv-intuitive a ceea ce se află dincolo de suprafața gri a lumii, a societății. Din acest unghi de înțelegere, creația remarcabililor poeți din toate timpurile ni se înfățișează drept o permanență, o seculară stare de făptuire și speranță pentru mai binele sufletesc al omului. Ba chiar, în anumite cazuri, poezia ne substituie un anumit mod de a fi fericiți. Sau, pur și simplu, de a exista, cum se înțelege și din următoarele versuri ale polonezului Tadeusz Ruzewicz care scria că: „Poezia contemporană/ este

fonturi în fronturi

transigent scutier al libertății discursurilor poetice, în multitudinea formulelor și tendințelor acestora, timpuri în care, să nu uităm, oficialitățile ideologice comuniste considerau o atare dezinvoltură estetică, elitară aproape subversivă. Prin scrisul și atitudinea sa civică, în special cât a fost redactorul-șef al revistei „Steaua“, A. E. Baconsky s-a aflat printre cei care, după expresia lui Livius Ciocârlie, au înțeles că tot ce am putea noi face pentru poezie e să creăm în jurul ei un spațiu de protecție. Atitudinea sa de cândva apare cu atât mai relevantă astăzi, în timpuri cutremurate și sfâșiate de toate ale sufletului uman și ale suflului tenebrelor. Astăzi, când nu că verbele, ci chiar simpla virgulă, microscopic punct, aplicate sau nu pe pustiul alb al paginii, obțin parcă, un diavolesc sens politic care, metaforic vorbind, sperie și zburătește aiurea laurii întraripați ai poeziei. Astăzi, când, iată, redevine actual ciceronianul adagiu „Inter arma silent musae“, însăși poezia are vreo șansă de a supraviețui în acest prezent în care ne copleșește pericolul subculturii aproape oficializate, cvasiglobalizate, când - citez din prefața **Panoramei**... - „Idolii sunt actorii de cinematograf, sportivii de performanță, marii tehnocrați. (Iar) poetul e amenințat

lupta pentru dreptul/ de a respira“. Plus la aceasta, chiar cu riscul de a cădea ușor în didacticism, așa menționa că importanța poeziei constă (și) în faptul că și ea scrie, fixează o istorie, una mai puțin fățișă prin fapte, evenimente și cronologie; scrie o istorie a spiritualității umane, a sensibilității civilizate și civilizatorii. Să ne amintim că Baconsky a debutat în revista „Mugurel“ a Liceului „Alecu Russo“ din Chișinău în luna septembrie - tot în septembrie! - a anului 1943, când armele erau dezlănțuite în deplină nebunie. Adică, muza inspiratoare a junelui autor înfrunta armele, iar poemul de primordiu se intitula **Liniște**. Poetul invocă liniștea, tocmai ceca ce lipsea atât de mult în acele vremuri războinice când, de altfel, literatura lumii invocă frecvent și chipul etern pierdutei Euridice, dat fiind că nicicând altădată, în războaie, nu fuseseră despărțiți atâtea milioane de îndrăgostiți.

Dar oare care ar fi simbolurile - și ele tragice, cu părere de rău - caracteristice poeziei zilelor noastre de început de secol și de mileniu, când sunt mutilate, asasinate atâtea suflete, chiar dacă, fiziologicește, cei care avuseseră aceste suflete supraviețuiesc?